

Šiame numery

Nesustokim pusiaukelėj.

„XX Amžiaus“ sukaktis.

Po dramos konkurso.

Laiškai iš užjūrio.

Dešimtmetis nuo A. Jurskio mirties.

Latvių knygos derlius.

Akademinių prosvaitės.

Linas Kojelis ir Hanibalas.

„XX AMŽIAUS“ SUKAKTIS

Spaudos darbo atsiminimų pluoštas

JUOZAS PRUNSKIS

Šįmet sueina 40 m., kai Kaune buvo pradėtas leisti naujas, modernus, plačių pažiūrų dienraštis „XX Amžius“. Jo iškilimas buvo savotiška Lietuvos žurnalistikos staigmena, kuri neturėtų nueiti užmarštin. Keturi iš jo kūrėjų jau po žemėmis: prof. Juozas Brazaitis (tada — Ambrazevičius), miręs 1974 m. lapkr. 28 d. Brooklyne, dr. Pranas Dielininkaitis — miręs 1942 m. bal. 6 d. Siauliuose, prof. dr. Zenonas Ivinskis — miręs 1971 m. gruodžio 24 d. Vokietijoje ir dr. Ignas Skrupskelis — bolševikų ištremtas žuvis Vorkutoje 1942 m. gruodžio mėn.

Keturi dar esame gyvi: du Vokietijoje — prof. Antanas Macina ir dr. Jonas Grinius; du JAV-se — kun. Stasys Yla ir aš pats. Bet jau ir mūsų, gyvųjų, dienos eina vakarop ir tariausi, kad būtų gerai, jei mes visi paliktume po pluoštelį atsiminimų apie tą ypatingą užmojį.

Kaip aš ten patekau

1936 m. vasarą, sveikatai pasilpus, gyvenau Pažaislyje, kaip kapellono pavaduotojas, gilindamas studijas universitete ir slapindamas po nepaprasto grožio pušyną. Nemuno pakrantes, gaivinas nuostabus stilingumo Pažaislio šventovės, papuoštos tokiomis turtinėmis freskomis ir baroko architektūros formomis.

Vieną dieną suskamba telefonas iš Kauno. Kalba kun. Stasys Yla. Pasakoja, kad grupė jaunų intelektualų pasiryžo leisti dienraštį, kad jie visi turi kitas pareigas, kad jiems reikia žmogaus, kuris nuolat sėdėtų

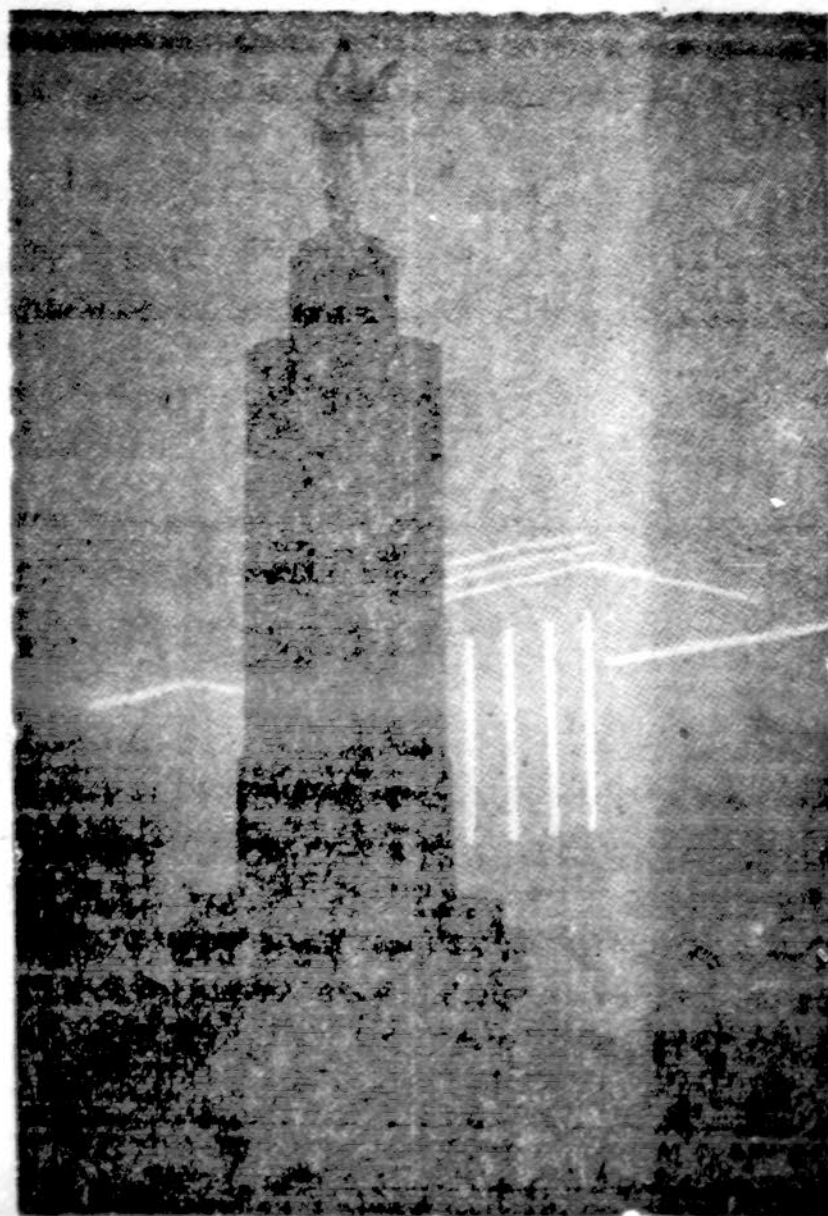
redakcijoje, kad jie nusprendė tam reikalui kviesiti mane. Prašė tuojau atvažiuoti pasikalbėti.

Nuvažiauvau. Jis nuodugniau pradėjo dėstyti apie būrelį jaunų profesūros personalo narių pasiryžimą įnešti naujų kultūrinių vėjų į mūsų krašto gyvenimą, drąsesnių socialinių reformų, viską darant Lietuvos žmonių gerovei, branginant krikščionybės idealus. Jie jau buvo paskelbę „Naujojoje Romuvoje“ savo idealios santvarkos deklaraciją ir svarstė apie sukūrimą organo, per kurį galėtų kalbėti į Lietuvos visuomenę.

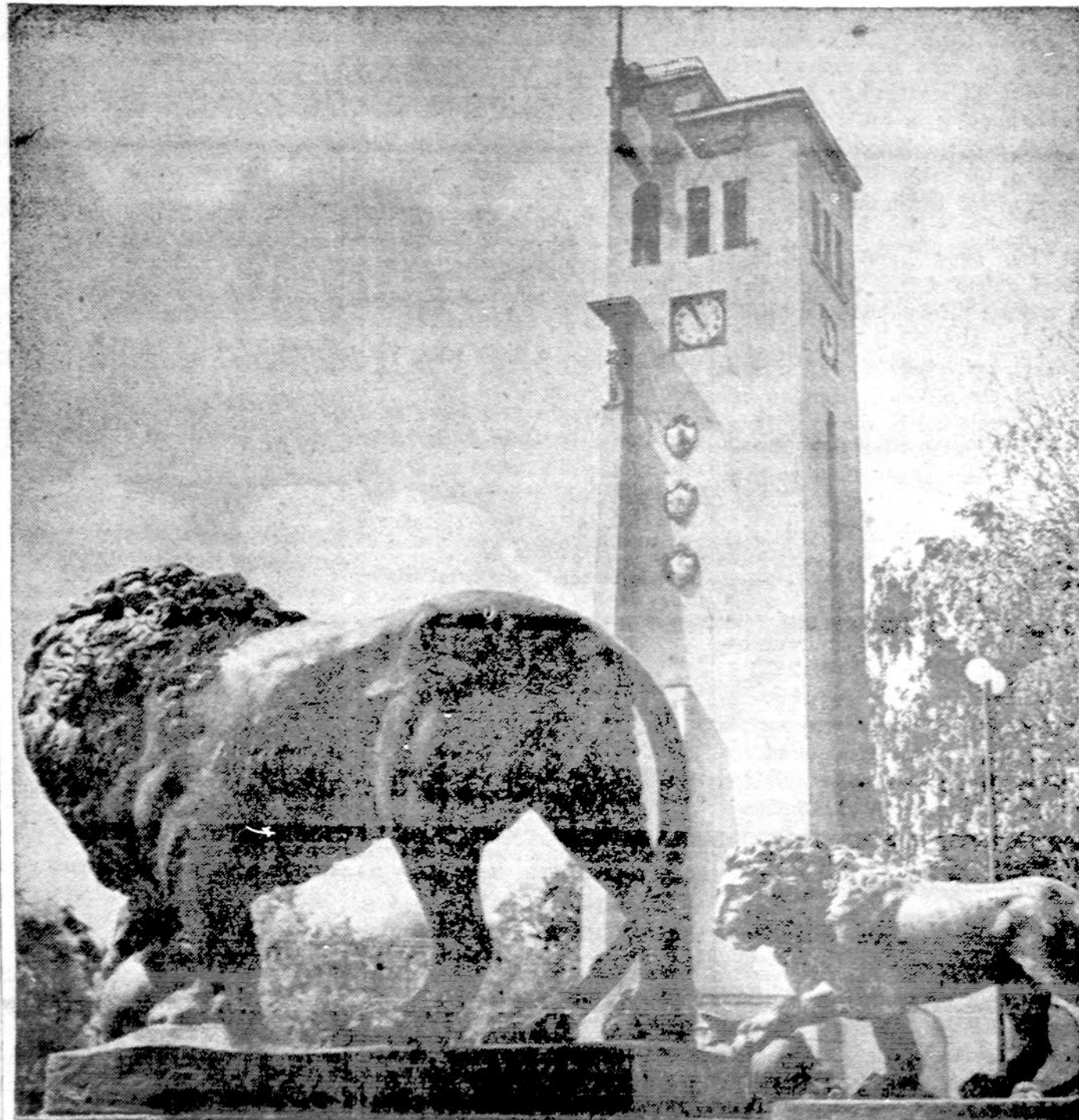
Taip jiems beplanuojant, prez. Smetonos vyriausybė uždarė krikščionių demokratų dienraštį „Rytą“ ir liaudininkų — „Lietuvos Žinias“. „Ryto“ redaktorius prof. L. Bistras buvo diskvalifikuotas — nebebuvo jam leidžiama toliau pasilikti redaktoriumi. Tai krikščionys demokratai, berods prof. Bistras lūpmis, ir pasiūlė perimti „Rytą“ tiems naujiems „kultūriniais sąmokslininkams“.

Jie nusprendė tam pritarti. Tam jie buvo pajėgūs, bet dar trūko žmogaus nuolat sėdėti redakcijoje ir atlikti kasdienį redagavimo darbą.

Zinojau, kad to sąjūdžio žmonės aš buvau mažai pažįstamas. Nebuvo abejonės, kad mane buvo pasiūlęs kun. St. Yla. Kas jam šovė į galvą? Tikriausia nulėmė tai, kad, kartu su juo sėdint tame pat seminarijos suole, jis žinojo, jog gali naudotis kelių svetimų kalbų literatūra, be to — rašinėjau į pradedamą leisti „Mūsų laikraštį“.

Laisvės statula šventiškai iliuminuotame Kaune. Rusų-bolševikų okupacijos metu statula buvo nugriauta.

Karo muziejaus bronziniai liūtai ir bokštas nepriklausomybės metais Kaune

Nuotrauka Vytauto Mazelio

Kertinė paraštė

NESUSTOKIM PUSIAUKELĖJE

Negana jauną obelį pasodinti: sodininkui tenka dar gerokai pasidarbuoti, kol medis atneša vaisių. Jeigu prigijusią ir sulapojusią obelaitę jis paliktų vien saulės ir vėjo malonei, derlius būtų menkas. Kantriai ir išmaningai sodininkas jauną vaismedį dar ilgai globoja — laisto, skiepija, tręšia, genėja, kol vieną rudenį obelis jam atsisiečia kvepiančių vaisių pintinėm.

Kiekvienas gražus užmojis yra panašus į jauną obelį. Todėl būna gaila, kai svajonė lieka tik dalinai įgyvendinta, kai sustojama pusiaukelėj. Obuoliai tasyk užsimiega, bet neprinoksta.

Prieš dvejus metus Illinois Lietuvių gydytojų draugija buvo paskelbusi pramoginės muzikos konkursą. Sumanymas sveikintinas: tokio žanro kūrinių išsivijoj tikrai stokojo. Sokių vakaruose verčiamės prisiminimų liekanomis arba nemažiau senybiškai skambančiais importais iš okupuotos Lietuvos. O štai, jau šimtmetis artėja į pabaigą — pasaulis kitaip šoka ir dainuoja.

Dainininkų koncertuose taipgi pasigendami lengvesnio žanro puoselėtojų. Dažnai vidutiniškas balselis tiesiog persiplėšia, bandamas įveikti „sunkiąją artileriją“. Lyg kiekvienas būtinai privalėtų atiduoti duoklę operai ar oratorijai. Ndidelis balsas turėtų pramokti draugystės su mikrofonom ir, galimas dalykas, visai padariai padainuotų tai, kas jam padainuoti įmanoma.

Tai gi, gydytojų draugija skelbė konkursą, aiškiai suprasdama dienos dinamiką ir ketindama vieną akivaizdžią spragą užpildyti.

Susidomėjimas konkursu buvo nemažas, jame gausiai dalyvauta. Pernai pavasarį jury komisija paskelbė savo sprendimą: buvo premijuoti keturi kūriniai. Spauda ir radijas suminėjo laimėjusiųjų pavardes; jiems buvo išsiuntinėti čekiai. Po to viskas nutilo.

Neseniai teko skaityti kelių

dainos vienetų nusiskundimus: esą, išsivijęs kompozitoriai nelinkę kurti pramoginės muzikos, o jos taip labai trūksta. Vadinas, skelbtas konkursas nė kiek padėties nepagerino.

Savaime kyla klausimas: ar kada nors bus įmanoma užgirsti bent tas dainas ar šokius, kurie buvo premijuoti? Ar planuojama išleisti jų gaidas? To laukimėm ne tik mes, bet ir Pietų Amerikos, Kanados, Australijos ir kitų kraštų tautiečiai. Juk naujoji lietuvių pramoginė muzika jau ne svajonių padėbesiuose klajoją, bet yra sukurta ir atžymėta premijomis. Teliaka ją paskleisti.

Kiekvienas planas atveria naujus akiračius ir todėl jo rezultatus reikia išnaudoti iki plačiausių galimybių. Ypač tokius populiarijai mėgstamus dalykus, kaip pramoginė muzika.

Jeigu konkurso sumanytojai toliau žengti neketina, tarsim, kad žygis neatnešė lauktų vaisių, kad sodininkas liko be obuolių.

Grįžtant valandėlei į praeitį, atrodo, kad gudrus sodininkas gal net juri komisijos posėdžiui būtų pasirinkęs naują, neįprastą formą ir viešai atvėręs jam duris. Ar viską ir visados reikia daryti vienodai? Ar būtinai uždarai? Juk šį sykį buvo premijuojama ne metafizinė poezija, kurion išigilinti reikia vienatvės ir ramybės. Šį sykį reikalas lietė pramoginę muziką, kuria domisi platus visuomenės būrys. Kiekvieno žanro gerasias ypatybes vertėtų išnaudoti.

Štai, kaip galėjo atrodyti premijavimo vakaras:

Jury komisija renkasi atsiųstų kūrinių vertinti į salę, kurion suėina ir publika. Keli dainininkai (nebūtina tie, kurie jau pasiekė didžiulio garso, nebūtina „išskirtinieji“), keli simpatingi dainininkai, kurie dainos meną gal dar tik studijuoja, išmoko po kelias konkursines dainas; piano palydimi, jas pristato klausyto-

(Nukelta į 2 psl.)

Redakcijos kolektyvas

Visą laikraščio pasisekimą nulėmė tų kolektyvo narių didelis pasišventimas. Kai priedavo kuriam eilė budėti redakcijoje, tas ateidavo pilnas naujų idėjų, įtraukdavo visą savo draugų būrį rašyti, bendradarbiauti. Visi jie buvo Vakarų kultūros žmonės, studijas gilinę įvairiuose Europos universitetuose. Krikščionybės esmę ir įtaką supratę plačiau negu ligšiolinė tada buvusi tradicinė pažiūra.

Nebuvo susivargę jokiais partiniais ar grupiniais saitais. Kas tik ką darė pozityvaus, viskas buvo palankiai sutinkama. Kas tik norėjo bendradarbiauti, mielai buvo kviečiamas, nežiūrint kokiai grupei kas būtų priklausęs. Apie dienraštį ėmė grupuotis kone visos kūrybingosios naujųjų intelektualų, rašytojų, ekonomistų, visuomenininkų jėgos.

Brazaičio talka

Ambrazevičius — Brazaitis geras mokėjo lietuvių kalbą ir jo priežiūra bei patarimai daug padėjo patobulinti dienraščio sakinių taisyklumą. Jis turėjo plačius ryšius su rašytojais ir daugelį padėjo įtraukti. Turėjo aštrią plunksną ir taikliai talkino polemikoje, nors dienraštį jos nebuvo daug. Rašydavo brandžius straipsnius Servus slapyvardžiu. Turėjo gilių sąmojų ir globojo humorą skyrių „Mirga — marga“. Dailininkui Kulakauskui duodavo gerų idėjų, kokias sukurti karikatūras. Jau labiau reikiantis Maskvos įtakos brovimui, pasirodė karikatūra, kur barzdotas (lengvai atpažįstamas Liudas Gira) šveičia batus, pliautuvu ir kūju atžymėtus. Sovietų pasiuntinybė pakėlė dėl to skandalą. Pareikalavo, kad „XX Amžius“ būtų nu-

(Nukelta į 2 psl.)

bendradarbiavau „Ryte“, o kai kun. St. Yla buvo pakviestas seminarijoje dėstyti sielovadą, jis mane buvo įstąs savo vieton į „Mūsų Laikraščio“ redakciją tvarkyti religinę, ideologinę dalį.

Bet dabar aš jam pradėjau aiškintis: — Žinai, dienraštį dirbti neturiu patyrimo. Be to — rašau disertaciją, susitrukdys. Pgaliau ir sveikata mano menkoka. Pradėsiu, neišstėsiu, kas gi tada bus.

Kun. St. Yla vis tiek spyrė sukti.

— Gerai, — sakau jam. — Matai, kad negaliu, bet jeigu mane vyskupas skirs, tai nukripta nuo manęs atsakomybė — eisiu ten dirbti.

Kai jis tai referavo būsimojai dienraščio kolektyvui, jie nutarė du pasiųsti į Panevėžį, pas Paltaroką, paprašyti, kad mane paskirtų. Apie tai pranešė ir man.

Vaikštau aš po Pažaislio gėlynus, varstau rožinio poterėlius ir galvoju, kad bus blogai. Dėl visų tų aplinkybių negaliu imtis to darbo. Tačiau atodūsiais čia nieko nepadarysi, reikia veikti. Taigi, nutariau telefonuoti vysk. Paltaroko kanceliui kun. Vladiui Butvilai, mano buvusiam kapelonui, gerai pažįstamam, kad mane gelbėtų. O jau buvo atėjęs gana vėlyvas vakaras. Pasikambinus, kai tik atsiliepė, iš karto supratau, kad kalba ne kan. Butvila, o pats vysk. Paltarokas. Mat, po darbo valandų, kai raštinė būdavo uždaryta, jis telefoną perjungdavo į savo kambarius. Iš karto kiek persigandau ir sumišau, bet tuoj ėmiau dėstyti, jog važiuoju du profesoriai prašyti jo, kad skirtų mane dienraščio redaktoriumi.

Vyskupiui pasirodė, kad aš suklydau. Sakė: „Gal savitraščio“. „Ne, — pasakiau, — dienraščio“. — Aiškinau, kodėl neturėčiau būti į tas pareigas skiriamas. Vyskupas pas-

kė: „Pažiūrėsim, ką atvažiuavę pasakys“. Vėliau kažkam vyskupas prasiitarė, kad jam atrodė — kaipgi čia važiuoja prašyt vyskupo pritarimo, o jis, matai, nebus sutikęs. Tai jau čia diplomatija. Bet jeigu diplomatija, tai į dienraščio redakciją tinka...

Grįžę su vyskupo pritarimu (važiavo dr. Dielininkaitis ir, berods, dr. Ivinskis) vieną dieną man nieko į Pažaislį nepranešė. Tegu, sako, jis apimsta, gerai išsimiega. Ir tik dar sekančią dieną išgirdau telefonų balsą iš Kauno:

— Sveikas, redaktoriau.

Pavadinimo beieškant

Susirinkome visi pirmajam posėdžiui. Dalyvavo ir prof. L. Bistras. Kolektyvo nariai įsipareigojo kasdien pasikeisdami būti redakcijoje ir mums padėti. Visų pirma, rinkome vardą. Berods, kun. St. Yla, prisimindamas kažkokį laikraštį Belgijoje, pasiūlė keisti „Ryto“ vardą į „XX Amžius“. Tai geriau nusakys mūsų ryžą eiti su savo laiko dvasia, būti pažangiais. Pasiūlymas buvo priimtas. Prasidėjo darbas. Visi buvome vienos nuomonės, veikėme bendru susitarimu, jokio pirmininko red. kolektyvas iš savo tarpo nerinko.

Aš iš pradžių jaučiausi kaip nakčia paleistas į nepažįstamą mišką. Pergynau didelę įtampą, ėmė pavojingai rasti pakilusi temperatūra, ir tik galvojau, kaip čia man sklandžiai ištrūkti. Pasisakiau, kad šuobiuoja sveikata. Kolegos su mielu nuosirdumu patarė: „Tai važiuok atostogų“. Ir taip, gal nė mėnesio neišdirbęs, išvykau trejetui saivačių atostogų, bet visai manęs neatleido. Kai grįžau, taip įsivėliau, kad tai tapo maloniausias mano darbas ir geriausias sveikatos gydytojas.

“XX AMŽIAUS” SUKAKTIS

(Atkelta iš 1 psl.)

baustas. Ir nubaudė Vidas reikalingą ministerijai gana smarkiai, bet vėliau, atrodo, tą bausmę taip ir užmaigė.

Kitą kartą buvo nupiešta karikatūra prieš vaikų vengiančias šeimas: vyras, moteris ir šunelis, su parašu: “Trijų galvų šeima”.

Brazaitis rašydavo operų, spektaklių recenzijas. Su dideliu pasišventimu. Sėdęs, būdavo, teatre iki vidurnakčio, parėjęs parašys recenziją, tuoj naktį veža redakcijon, kad iš pat ryto jau galėtų rinkti. Buvo atsitikimas, kad jis buvo taip pervargęs, jog su rankraščiu, atnešęs prie redakcijos durų, pastovėjo ir, užmiršęs įvesti į dėžutę, grįžo namo. Turėjo antrą kartą važiuoti.

Vieną metų Brazaitis man sakė: “Kai dirbau dienraščio redakcijoje, vyriausias redaktorius mums palikdavo gana plačią iniciatyvą”. Su pratimu, kad tai sveikata pastaba man, nes iš per didelio uolumo, o per mažos praktikos būvau pradėjęs kitiems technikiškiems redaktoriams per daug nurodinėti, ką rašyti, ką verst.

Iš pradžių redakcijon dažniau atėdavo ir dr. L. Bistras. Jis buvo buvęs mano profesorius. Net vienu metu etikos egzaminus laikiau čia jo redakcijos kabinete, kuris dabar buvo pasidarys mano kabinetu. Kai jis dabar atėdavo, aš iš pagarbos nusimindamas kur arčiau prieanginio kambario ir, rades laisvą vietą, ten dirbdavau, jam kabinete užleides. Brazaitis tai pastebėjęs ir, nenorėdamas, kad susidarytų įspūdis, jog natūrali žmonės į salį nustumiami, mane perspėjo laikytis savo vietos.

Dr. Dielininkaitis, dr. Grinius ir dr. Z. Ivinskis

Dr. Dielininkaitis daugiau atstovavo socialiniam momentui. Jis globojo dienraštį įvesti. “Darbas ir diena” skyrių. Porą kartų jam ten parašiau pasikalbėjimus su Kauno kiemsargiais ir susilaukiau iš jo šiltų padėkų žodžių. Jis taip pat buvo geras ryšiams palaikyti su kitių pažįstamų žmonėmis.

Dr. Grinius daugiau atstovavo mokslo ir literatūros sričiai. Rašydavo knygų recenzijas. Supažindindavo su naujais prancūzų ir kitais leidiniais. Jis vis būdavo geras, nuširdus, bet tiesus. Atnešė kokią straipsnį, skaitai ir atrodo, kad kurioj nors vietoje reikėtų kiek kitaip pasakyti. Atkreipė jo dėmesį, o jis ir atsakė: “Tai link ir parašyk geriau”. Bet jis nieko nenorėjo morkdyti. Priešingai, norėjo iškelti. Atsimenu, pasiremdamas kažkokia tarpininkine sutartimi, parašiau straipsnį apie lenkų prasilenkimus su piliečių teisių gerbimu, bet buvau pasirašęs slapyvardžiu. Jam atrodė, kad straipsnis neblogas, net norėjo parodyti, kad pats redaktorius rašo ir, išbraukęs slapyvardį, parašė pavardę. Vos perkalbėjau palikti kaip buvo.

Prof. Ivinskis taip pat buvo visada pareigingas. Rasdavo idomius temų iš istorijos. Vieną metų jis pasiliko redakcijoje, kai aš su kitių laikraščių redaktoriais išskridome į Palangą pasigėrėti naujai atidaromu lėktuvų susisiekimu su tuo kurortu. Lėktuve mums pasakė, kad galime skrisdami kam norime pasiųsti telegramą į Kauno miestą. Nutariau pasiųsti telegramą mane pavadavusiam redaktoriui. Bet jau buvo po darbo laiko, tai adresavau jį namus. Tuo metu jo nebūta namie. Telegramą gavę jo žmona, kuri nieko nežinojo apie mano skridimą, telegramą perskaitė: “Sveiki namie iš debesų. Kun. Prunskis”. Atėjusiam vyrui ėmė dejuoti: “Matai, tas Prunskis, tur būt, persidirbo, kad jau telegramas slunčia iš debesų”.

Kun. St. Yla

Kun. Yla tuo laikotarpiu buvo vienas iš pažangiausių Kauno kunų. Sekė užsienio žurnalais, religine literatūra, praturtindavo dien-

raštį įnašu iš tų sričių. Vieną metų jis iš seminarijos gavo leidimą pavažinėti po užsienį, pagilinti žinias sielovadoje, kurią jis dėstė. Aplankė ir Romą. Gauname redakcijoje jo straipsnį, kur jis rašo, kaip eidamas Romos gatve pamatė du žaidžiančius vaikus. Užėjo pas juos į parką. Pradėjo kalbėti. Pasirodė, kad tai Musolinio sūnūs. Atėjo į pasimatymą su Musolinis, su kuriuo jis kalbėjosi.

Man atrodė, kad tai tiesiog sensacija. Uždėjau antraštę: “Mūsų korespondento pasikalbėjimas su Musolinu”, ir paleidome geroje vietoje. Sekančią dieną atėla redakcijon dr. Skrupskelis ir man sakė: “Zina! Idomus straipsnis. Bet va, žiūrėk, šia eilute. Kažką jis sako, kad lyg miato sapne. ar čia jis tikrai kalbėjosi, o gal tik sapnų aprašė”. Dar kartą pažiūrėjau, tikrai ir man abejonų sukėlė. Net kiek pyktelėjau — kodėl gi jis pats antraštės neuždėjo, nepasakė, kaip buvo, ką gi mes čia greitomis darydami galime spėlioti. Bet vis tiek, buvo neaišku. Jeigu dabar mus kuris konkurentas laikraštis užplūto, net nežinotume, kaip gintis. Reikia sužinoti, bet kaip? Kunigas Yla tuo metu buvo Londone. Klausiu telefonu — gi seka cenzūra. Užvesi ant kelio savo “priešus”. Rašysi laišku — ilga procedūra ir vėl ta pati cenzūra. Nutariau pasiųsti telegramą tokio turinio, lotynų kalba: “Duce, nem dievisti, an somnum habuisti”. (Ar dučė matei, ar sapnavai). Nemiegojau visą naktį. Iš ryto jau atėjo jo atsakymo telegramas: “Somnum habui”. (Sapnavau). Ačiū, Dievui, jo straipsnis buvo taip surašytas, kad niekam kitam neužėjo įtarimas. Taip ir pasiliko, kad tai buvo pasikalbėjimas su Musolinu...

Prof. Maceina, dr. Skrupskelis

Prof. Maceina irgi su dideliu rūpestingumu atidūdavo savo duoklę dienraščiui, kai jo savaitė atėdavo. Kol praėdavo keli kiti, galėjo minyose susikaupti eilė temų ar net atsirasti svarių straipsnių, kurie ir pasirodydavo dienraščio skiltyje.

Dr. Skrupskelis — svarus, gražaus patyrimo publicistas. Rašydavo jis vedamuosius I. Petrikonio slapyvardžiu, vedamuosius perskaitęs, jei rasdavo ką dar sklandžiau galimu išreikšti, nepagailėdavo laiko perrašyti, perkurti.

Sitokia redakcijos kolektyvo talka buvo ypatingos reikšmės. Kol atėdavo jų kiekvieno eilė budėt redakcijoje, jie prisikviesdavo bendradarbių, išmąstydamo naujų idėjų. Kartais susitarėdavo veikti koncentruotu būdu, stengtis kuria mintimi lietuvių visuomenę persunkti, pvz. Lietuvos elektrifikacija, mūrinė statyba. Šioje srityje atsiradavo didelių entuziastų iš šalies, pvz. prof. St. Kolupaila.

Prof. Salkauskis, prof. Eretas

Kolektyvo nariams pavyko įtraukti ir stambių bendradarbių, pvz. prof. St. Salkauskis. Jis buvo pradėjęs seriją straipsnių “Medžiaga XX Amžiaus ideologijai”, kur informuodavo apie naujesnės Europos mintytojų vėjas. Man tada, gal kiek naiviai, atrodė, kaip čia dabar medžiaga mūsų ideologijai. Lyg mes jos neturėtume. Tai aš kartą ir nubraukiau tą antraštę. Nuo to laiko prof. Salkauskis jau mums to serijos nebetęsė. Berods, dr. Dielininkaitis buvo iš jo girdėjęs, kad jam buvo netikslus tas antraštės nubraukimas.

Stambi pajėga buvo mums prof. J. Eretas, kuris reguliariai “Hispanus” slapyvardžiu pradėjo seštadieniniais rašyti apie pietinio karo strategiją Ispanijoje, o paskiau ir kitomis Europos temomis. Jo straipsniai būdavo gerai paruošti, medžiaga intriguojanti, su parinktomis iliustracijomis, taip atseikėta, kad užimtų nei daugiau, nei mažiau, o visą puslapį.

Prof. Pakštas, kun. Barauskas

Artimas buvo ir prof. Pakštas. Duodavo idomius straipsnius. Kar-

XX AMŽIUS

Nr. 289 (447)

Pirmadienis, 1937 m. gruodžio 20 d.

Vėl 8 mirties bausmės Sov. Rusijoj

SUSAUDYTI ENUKIDŽE, KARACHANAS IR KT.

MASKVA. E. “Tass” žiniatinklas de Valera kreipėsi į Anglijos karalių Jurgį, prašėdamas, kad Airijos vyriausybė nutartų akredituoti savo atstovą

Kinai at Dabar kinai

SANCHAJUS. E. žiniatinklas iš Hankovo, naujoji kinų gynybinė linija į pietus nuo Taipeus, eina nuo Hangdavo iki Sinsienio, į pietų rytus nuo Anhuejo. Tame fronte kinai turi modernius ginklus.

Dienraščio “XX Amžiaus” pirmojo puslapio antraštinis kampas

tais jo namuose, prie arbatos stiklo ir posėdžius turėdavome. Artimai mūsų pastangas sekė ir prof. Pr. Kuraitis. Kai kurie, kaip pav. dr. Dielininkaitis, juk buvo artimi jo auklėtiniai ir jis ryveno mūsų pasisekimais ar rūpesčiais. Pas jį irgi tekdavo posėdžio susimesti. Kai kas net per daug jo įtaką matė tame dienrašty, visus kolektyvo narius vadindami “kuraitininkais”, o kiti, tradicijai užkietėję apštalai, mūsų pastangas lygindami su Ataturko daromomis reformomis Turkijoje, pravardžiavo mus “naujaturkais”. To niekas labai į širdį neimdavo.

A. a. kun. K. Barauskas paprašytas parūpindavo mums medžiagos šventadienio rimčiai. Kai kurios “XX Amžiaus” skyrių antraštės, kaip — šventadienio rimčiai. Spaudoj ir gyvenime, Mirga marga net perėjo ir į Amerikos lietuvių spaudą.

Drauge su turinio gerinimu, buvo susirūpinta techninių priemonių pažanga. Buvo Vokietijoje užsakyta ir gauta moderniška spausdinimo mašina, galinti spausdinti kelių spalvomis. Iš plokščių mašinų perėta prie rotacinės, kuri daug greičiau spausdino. “Sulaužius” raides į puslapius buvo jos atmušamos specialiaame kartone, kur sulenkus būdavo pripilama švino ir susidarydavo iš švino nulietas puslapis, kuris mašinos voluose sukdavosi spausdindamas popieriaus audeklę.

Cenzūra

Nemažą rūpesčio buvo su cenzūra. Kiekvieną puslapį reikėjo siųsti cenzoriams. Blogiausia, kad išbrauktų vietų nebuvo galima padaryti. Eilutes reikėjo vėl sustumti, ką medžiaga užpildyti, vėl iš naujo puslapį lieti.

Nelaimė, buvo įstengta vadinauti Vidas informacijų įstaiga, kuri siųsdavo savo straipsnius, informacijas ir versdavo dėti lyg tai būtų paties “dienraščio” medžiaga. Jokio pažymėjimo, kad tai “Gegu-tės klausinis”, tautininkų vyriausybės neleidė daryti. “XX Amžiaus” labai sumaniai sugalvojo visa tai apieiti. Nusistatėme kiekvieno straipsnio, kiekvienos žinutės, kuri tik yra mūsų, pradžioje dėti ženklą “XX”. Skaitytojai dabar žinojo, kas mūsų, kas per prievartą įbrukta. Net uni-

versiteto paskaitose ši priemonė buvo suminėta ir iškelta.

Telefoniniai pranešimai

Kartu buvo susirūpinta pagyventi informaciją. Latviai, kurių dienraščiai anksčiau buvo sustiprėję (jie turėjo didelius miestus, kaip Ryga, kur buvo geras pašto pristatymas ir gausu skaitytojų), savo spaudoje turėjo gausiau naujų žinių. Nuolat vykęs į Rygą, suradau korespondentą, kuris telefonu mums ėmė pranešinėti žinias pirma negu latvių dienraščiai paštu Kauną pasiekdavo. Pats buvau porą savaitių pasitraukęs iš darbo, pramokau latvių gramatiką, perskaičiau latvių kalbą Naują Testamentą, kurį lengviau sekti, žinant mintiniai jo frazės ir palyginimus, ir galėdavau versti iš latvių kalbos. Julius Būtenas buvo tiek kalboms gabus, kad net nepasitraukdamas nuo redakcijos darbo latvių kalbą pramoko. Jam ir tekdavo priimtinėti telefoninius pranešimus iš užsienio.

Karui prasidėjus, tapo idomus žinių centras Stockholm. Ten kolektyvo pasiūstas suradau korespondentą, kuris irgi telefonu duodavo mums žinias. Dr. Ivinskis, kaip studijavęs Berlyne, buvo pasiūstas rasti korespondentą tenai. Iš ten vėl gaudavome telefoninius pranešimus. Pagaliau aš nuskridau į Romą, kur

Julius Būtenas

Tie visi telefoniniai pranešimai laikraščiu daug kainavo kasdien kalbėtis su tolimomis sostinėmis. Bet buvo karo įtampa. Žinias visi gaudė, ir susidomėjimas dienraščiu kilo. Visus tuos telefoninius pranešimus priimdinėdavo ir paruošdavo dienraščio pirmam puslapiui Julius Būtenas. Tai buvo gabus, tykus, atkakliai darbu atsidavęs redaktorius. Pas jį informacijos išleisdavo nuosekliai, papildomos radijo žinios, logiškai suredaguotos, greit patiekiamos. Reikėjo gero sve-

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

jams. Aišku, galutinis sprendimas priklausė juri komisijai, bet gal ir publikos “nuplojimai”, gal ir “vox populi” kai ką paaikšina... Toks momentas leidžia visuomenei aktyviau įsijungti į kūrinių vertinimą: konkursas ne lieka uždaru įvykiu, bet keliauja tiesiai į dainininkus ir klausytojus. Tam tikslui jis juk ir buvo skirtas.

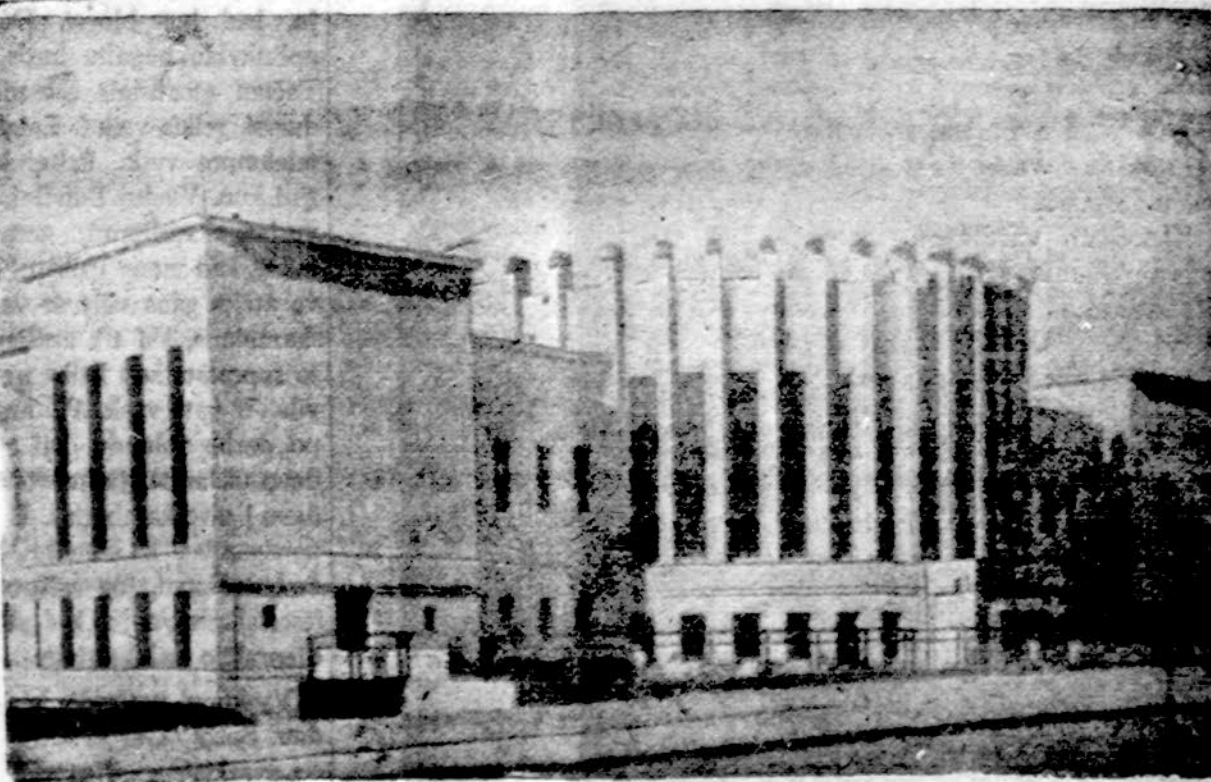
Būtų neverta eikvoti laikraščio skilčių vien praleistų progų apgalvestavimui, jeigu nieko pozityvaus nebūtų galima pasiūlyti. Sugestija peršasi savaime: dar ir dabar įmanoma panašų vakarą suruošti. Ne vien premijuotų — gal net kelių vertingusių ir ne-

premiuotų — kūrinių pasiklausymui. Pramoginės muzikos srityje įprasta įvairiai eksperimentuoti, nes teoretiškai sunku nustatyti, kas pagana klausytojų ausį.

Improvizacinis koncertas galėtų tapti netgi mažu šokių vakaru, o kelios patrauklios melodijos, tikriausiai, daugeliui dalyvių įsimintų širdin.

Jeigu tokį idomų renginį pasiektų išleistas gaidos arba plokštelė — vėl atgytų jau baigiamas pamiršti pramoginės muzikos žygis. Tikėtina, kad sodininkas turės noro prie konkursinės obelaitės dar pasidaryti ir kad mus visus pradižius pūkus rudiniai obuoliai.

M. D.

Vytauto Didžiojo kultūros muziejus Kaune Lietuvos laisvės metais

timų kalbų mokėjimo, geros orientacijos. Juo buvo galima visada pasitikėti. Jokių nesusipratimų dėl jo paruoštų informacijų — nebuvo. Kaip skaudu, kad toks talentas žuvo partizanų kovose 1951 m.

Techniškas redakcijos štabas

Kolektyvas perėmė visą buvusį “Ryto” redakcijos štabą, kaip ir visą spaustuvę bei administracijos darbininkus, jų tarpe ir rūpestingą vadovą Remigijų Valaitį, mirusį jau Chicagoje. Ankstybesnį savininkai jokių sąlygų nestatė. Kolektyvas jokių pretenzijų ir nuosavybės nereikšė, o ankstybesnį savininkai

— krikščionys demokratai — buvo patenkinti, kad toms pačioms idėjoms tarnaujantis dienraštis modernėja, kad ir neatstovaudamas grynai jų partijos idėjoms.

Tarp kitų redakcijos narių buvo Vincas Rygertas, neblogai žinąs kalbą. Paruošdavo Eltos žinias, sulaužydavo laikraštį į puslapius. Taisydavo straipsnius. Dabar gyvena Chicagoje. Atkarpa ir korespondencijomis rūpinosi Antanas Paulionis, išvertęs nemažai knygų. Tai irgi mielas žmogus. Jei pasitaikydavo, kad kas atsiųsdavo koki “riebesni” dalykėlį ir aš jau nebeneriškė, o ankstybesnį savininkai

(Nukelta į 3 psl.)

Tel. PR 8-3229

DR. ANNA BALIUNAS

AKTIV. AUSU. NOSIES IR

GERKLES LIGOS

2858 West 63rd Street

Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS

Akušerija ir moterų ligos

Ginekologinė Chirurgija

6449 So. Pulaski Road (Crawford

Medical Building). Tel. LU 5-6446

Pirma ligoninė pagal susitarimą

Jei neatliepia, skambinti 374-8004.

DR. VL. BLAŽYS

PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS

Marquette Medical Center

6132 So. Kedzie Avenue

Val.: pirmad., antrad., ketvirtad.

8 iki 12 val. vakarų.

Šeštad. nuo 1 iki 3 val.

Pagal susitarimą

Ofiso telefon. V-2670

Rezid. tel. WALBROOK 5-2048

Tel. Ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233

DR. PETER T. BRAZIS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

2434 West 71st Street

Val. pirm., ketv. 1 iki 6 v. popiet.

Antrad., penktad. 1-5, treč. ir šeštad.

tik susitarus.

Dr. Ant. Rodoko kabineta perėmė

DR. EDMUND E. CIARA

OPTOMETRISTAS

2709 West 51st Street

Tel. — GR 6-2400

Val.: pagal susitarimą; pirmad. ir

ketv. 1-4 ir 7-9; antrad. ir penkt.

10-4; šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 785-4477; Rez. 246-2839

DR. E. DECKYS

GYDYTOJA IR CHIRURGE

Specialybė — Nervų ir

Emocinės ligos

CRAWFORD MEDICAL BUILDING

6449 So. Pulaski Road

Valandos pagal susitarimą

Rezid. tel. — GI 8-6873

DR. W. M. EISIN-EISINAS

AKUŠERJA IR MOTERŲ LIGOS

GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA

6132 So. Kedzie Ave. WA 5-2670

Valandos pagal susitarimą. Jei ne-

atsiliepa, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-5893

DR. A. B. GLEVECKAS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

Specialybė Akty Ligos

3907 West 103rd Street

Valanda pagal susitarimą

Ofiso tel. — PR 8-2220

DR. JANINA JAKŠEVIČIUS

JONKA

VAIKŲ LIGOS

2636 West 63rd Street

Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penkt.

nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val.

vak. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278

DR. A. JENKINS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

3844 West 63rd Street

Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. JUCAS

DERMATOLOGJA —

CHIRURGIJA

1002 No. Western Avenue

5214 No. Western Avenue

Tel. atsakomas 12 valandų

480-4441 — 561-4605

Apštomos skelbtis dien DRAUGAS

ies jį plačiausiai skaitomas tie

urvi dienraštis. Ji skelbimų ka

ios višiemis orientuota

Ištalgos ir buto tel. 652-1381

DR. FERD. VYT. KAUNAS

BENDROJI MEDICINA

1407 S. 49th Court, Cicero

Kasdien 10-12 ir 4-7

Išskyrus treč. ir šėkt

Tel. ofiso ir buto: OLYMPE 2-4159

DR. P. KISIELIUS

GYDYTOJAS IR CHIRURGAS

1443 So. 50th Ave., Cicero

Kasdien 1-3 val. ir 6-3 val. vak.

Išskyrus trečiadienį.

Seštadieniais 12 iki 4 val. popiet.

Tel. REHABER 5-1811

DR. WALTER J. KIRSTUK

(Lietuvės gydytojas)

3925 West 59th Street

Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir

penktad. nuo 12-4 val. popiet. ir 6-8

val. vak. Šeštad. pagal susitarimą.

o trečiadieniais uždaryta

DR. IRENA KURAS

GYDYTOJA IR CHIRURGE

KODIKIŲ IR VAIKŲ LIGOS

SPECIALISTE

Po dramos konkurso

Pokalbis su Dalila Mackialiene

Dramos režisierė Dalila Mackialiene Los Angeles Dramos sambūriui vadovauja jau beveik penkiolika metų ir per tą laikotarpį yra pastatiusi visą eilę dramų veikalų, kurie visi yra parašyti lietuvių autorių. Yra laimėjusi dvejų Teatro festivalių pirmąsias vietas ir jos vadovaujamas sambūris jau antrą kartą skiria premijas dramų veikalų konkursui. Ji pažįsta scenos meną, yra paruošusi daug programų įvairioms progoms, kuriose ir pati dalyvavo. Vadovauja dainuojančiam Sambūrio vienietui "Išlaisvintos moterys", kurių įdomiausias atliekamas dainos ir aktualijų farsai linksmo Los Angeles publikai įvairių parengimų metu. Dalila Mackialiene mielai sutiko pasidalinti mintimis rūpimais ir įdomiais klausimais. Manau, kad "Draugo" Kultūrinio priedo skaitytojams bus įdomu išgirsti, kokių būdu šis mažas vienetas yra toks gyvatingas ir veiklus.

— Pasakyk, miela Dalila, kokią priežastį skatina jūsų vadovaujamą sambūrį skelbti jau antrą dramų veikalų konkursą? (pirmas buvo 1970 m.).

— Ačiū už dėmesį. Priežastys labai paprastos. Norint išlikti gyvam, reikia maisto, reikia injekcijų. Tie nauji dramų veikalai ir yra tas maistas, kuris palaiko Dramos sambūrį gyvą. Tuo pačiu stengiamės sudaryti progą lietuviams dramaturgams iškelti iš stalčių savo sukurto veikalus ir parodyti viešumai. Šitie konkursai yra tas variklis, kuris skatina dramaturgus neužmesti dramų veikalų kūrimo, nes be jų užges ir paskutinis teatrinių žiburėlis. Tik teatro festivaliai ir dramų konkursai palaiko dar gyvus teatrinius vienetus.

— O sakylite, iš kur atsiranda tūkstantinės, kurios apmoka premijas?

— Pinigų gauti nėra sunku. Tik reikia pataikyti asmenį ir momentą prašant. Lietuviai biznieriui dosnūs. Šio dramų konkurso mecenatai yra losangelietis, teatro ir kitų kultūrinių araiščių rėmėjas Gasparas Kazlauskas, Los Angeles Sambūrio aktorai Vincas ir Ema Dovydaičiai, Birutė ir Povilas Gyliai iš Olympia, Washingtono valstijoje. Mes jiems esame be galo dėkingi.

— Ar nemėginate peržiūrėti ką nors iš senesnių pjesių statytų nepriklausomos Lietuvos teatre?

— Mėginau, vieną, kitą. Bet veikalai parašyti daugiau negu prieš 30 metų jau nedomina šiandien žiūrovo. Auga naujos kartos, ateina nauji laikai, ir kiekvienas laikotarpis turi savo vertinimo matą. Šiandieninis žiūrovas ne viską priima ir ne už viską atleidžia. Tās pats spektaklis nepatenkina visų žiūrovų vienodai. Kas vienam yra išminties atskleidimas, kitam atrodo tik tuščias vogravimas. Aš manau, kad teatras turi taikytis ir prie žiūrovo skonio, nors yra gerokai sunku patenkinti visus su to paties konkurso spektakliu. Kiekvieno žiūrovo amžius, išsilavinimas ir meninis skonis turi savo pageidavimus, kartais nuosirdžius, kartais pretenzijas. Šiuolaikinis laikotarpis įtakoja net konservatyviausią lietuvių žiūrovą. Teatralų atsiribojimas nuo žiūrovo pageidavimų būtų jo išstūmimas iš vaidinimo salės. Aktorius žino, koks jausmas užvaldo, kai, atsidarius užlango, pamatai pilnutėlę salę nuosirdžių žmonių. Maloni šiluma nuėina per nugarkaulį, ir labai dažnai tokiu momentu tampi apsviestas kūrybinės kibirkšties, personažas pasidaro gyvas ir suvinta scen-

ininė tiesa. Didžiai vertinam kiekvieno žiūrovo apsilankymą, nes tai yra ta druska, kuri sulaiko nuo subyrėjimo. Bet ypač džiaugiamės ir lenkiam galvas prieš tokius, kurie ateina į vaidinimą iš anksto susipažinę su veikalo idėja ar mintimis, gvildenamomis scenoje. Toks žiūrovas nepakyls tarp scenos dekoracijų ir aktorius virpančio balso, bet kartu išgyvens personažo sėkmes ir kritimus.

— Kiek rašytojai-dramaturgai domėjosi paskelbtuoju konkursu?

— Atsiliepė keli, prašydami pratesti prisiuntimo terminą. Pratesėme tris mėnesius. Veikalų derlius šį kartą buvo gana našus. Gavome dvyliką. Bet brandumas nedidelis. Užtat ir premiją paskyrėme tik vieną — pirmąją. Sprendimo komisija, kurią sudarė pirm. Vincė Jonuškaitė, sekr. Dalila Mackialiene, ir narės Alė-Rūta Arbenė, Viltis Jėtulienė ir Irena Tamošaitienė, deka, nesuradė veikalo, nors visus persvarstė kelis kartus, kuris tikty atžymėti antrąja premija.

— Kokias maždaug temas palietė atsiųstieji veikalai?

— Buvo labai įvairiomis temomis rašytų veikalų, bet dvejų panašių nebuvo. Mėginta vaizduoti Aušros gadinės laikus, šių dienų moralinį nuopuolį, komunizmo pinkles, lietuvių kalbos darymą amerikoniškais, dabartines lietuvių nesantaikos priežastis, net mėginta juoktis iš nejuokingų dalykų, rašyta ir abstrakčiai ir simboliškai, gavome net operos libretą, kuris geriau tiktų persiuti kokiam kompozitoriui — tad turėtume dar vieną lietuvišką operą, nors su lietuviškumu tenai mažai kas rįšosi.

Daugelyje veikalų kalba ne personažai, bet autorius lieja savo tulžį ir pamokslauja, išvedamas visus į dirbtinę, nors laimingą užbaigą. Šalia ne taip jau didžiai geros literatūrinės ir sceninės vertės šlubuoja ir gramatika ir sintaksė, nekaltant jau apie stilių. Laimėjimo balanse tik vienas grūdas, brandus, pri-nokintas, širdy išnešiotas. Tai rašytojos Birutės Pūkelevičiūtės "Palikimas".

— Kuo gi upatingas, kaip jūs sakote, brandus grūdas?

— Labai aktuali, šiandieninė tema. Juk jau beveik visi pradėjome rašyti testamentus. Ir "Palikimas" yra apie testamentą surašymą, kuriame veikėjai kalba gražia literatūrine kalba. Jei jie kalba apie lietuvių, tai net skaitydami jauti kaip laša laša už apykaklės. Kiekvieno personažo viduje subrandintas tikslas savo planų įgyvendinimui. Gražiai įjinta patriotinis motyvas, religija, meilė, nelaimingos vedybos ir aistra greit pralobti suktais ir vingiuotais būdais. Iš šio spektaklio išėjus, žiūrovas jau negalės sakyti, kad veikalo nesuprato. Čia jau visas taip aišku, kaip raudkšlės ant delno. Visa jūra komisija buvo labai sužavėta Birutės "Palikimu" ir vienbalsiai paskyrė tūkstančio dolerių premiją.

— Iš čia pasakytų minčių suprantu, kad "Palikimas" gili drama. Ar jums neatrodo, kad publika daugiau entuziazmo rodo komedijai, negu kitų žanrų veikalams?

— Žinoma, kada žiūrovas ateina ieškoti pramogos, pasijuokti ir linksmai praleisti laiką, tada jam pakanka ir paprasčiausios komedijos. Bet turime ir tokių žiūrovų, kurie nori praturtinti save, praplėsti savo dvasinį akiratį, nors ir nedideliu trupiniu, pasiekiančiu jį pro rampos šviesą. Tokiam žiūrovui įdomi ir gilesnio turinio drama. Labiausiai

domina publika veikalas su stipria intriga, komiško atspalviu, supintu su dainomis (ten kur jos įmanoma įvesti), pilna veiksmo, iš dabarties ar netolimos praeities. Alegoriniai bei simboliniai veikalai mūsų žiūrovo nemėgstami. Jie nori viską suprasti, per daug nesukdamas sau galvos ir neklaidiodamas savo mintyse tarp scenos šešėlių, nežinodamas, ko ten aktorius kanikinas ir kieno gyvenimą jis išgyvena. Apskritai paėmus, ir kraštutines naujoves auditorijos reakcija yra neigatyvi.

— Ar esate numaciusi vykdyti Teatro festivalį Toronte su "Palikimu"?

— Į šį klausimą dar nesu atsakiusi net pati sau. Turiu laiko pagalvoti iki rugsėjo vidurio. Tada pamatysime. Yra priežasčių ir už ir prieš.

— Visą jurį komisiją sudarėte iš moterų. Premiją taip pat paskyrėte moteriai. Ar tai, dabartiskai sakant, nėra diskriminacija?

— Teisingai. Gal ir yra. Bet mes stengiamės saugoti vyrų nuo atsakingų sprendimų ir sunkių darbų. Mes norime, kad jie ilgiau gyventų. Moterų našlių jau pakankamai yra.

— Man patinka jūsų humoras, Dalila. Bet tikros priežastys taip ir nepasakėte. Gal sužinoję vėliau. O dabar pasakykite, kokie planai netolimojo ateityje? Kiek žinau, jūs niekada neatostogaujate teatriniuose darbuose.

— Dabartinis metu, net ir prie šimto laipsnių karščio smarčiai dirbame prie "Sidabrinės dienos", Anatolijaus Kairo komedijos, kuri yra sukombinuota kartu su operos libretu ir bus pastatyta rugsėjo 25 d. Lietuvių Bendruomenės rengiamoj Lietuvių dienoj. Tai bus linksma komedija su šokiais ir dainomis. Šioj komedijoj žiūrovas tikrai galės atsipūsti nuo vasaros karščio, ras atvargą ir poilsį. Veikalas neapkrautas nei sunkiomis problemomis, nei neįgyvendinamomis idėjomis. Tai mūsų gyvenimo linksmoji pusė, su nūgėrimu, gražių moterų meile, neįtikimybe, be, pletkais ir laimingais pasibaigą, kokia tik gali būti. Kiekvienas čia ras ir dalelę savęs ir savo ydų, iš kurių visi nuosirdžiai pasijuoksim. Tai bus sapnas, juokai ir linksmybės, operos žodžiais tariant "juokis, Pajaci!"

"Daržinių teatras" caro laikais Lietuvoje atliko milžinišką vaidmenį lietuvių tautinės sąmonės ugdyme. Panašus uždavinys tenka ir išeivijos teatru. Tiesa, sąlygos skiriasi. Carinės prapaudos laikais lietuviški vaidinimai sutrukdavo ir senimą ir jaunimą, o ypač jaunimą.

Išvijos teatras, deka, patraukia tik dalį priaugusio jaunimo. Džiugus bet gi reikšiny, kad artistai ateina iš jaunimo, kuris ne tik gerai vaidina, bet ir taisyklingai taria.

Kiekvieno vaidinimo paruošimas reikalauja daug darbo ir pasištventimo iš vaidintojų, o ypač iš vadovų. Dalila Mackialiene, neišsamiomis energijomis moteris, puoselėja dramų meną vien tam, kad nemenkėtų Lietuvos dvasia. Jai talkina retkarčiais ir jos vyras Balys. Nuosirdžiai linkime nepalūžti savo ketinimuose.

Vladas Juodeika

MIRĖ ARCHEOLOGAS

Vienas pirmųjų britų archeologų, paskaitininkas, knygu autorius Mortimer Wheeler mirė sulaukęs 85 m. amžiaus. Jis pravedė kasinėjimus Indijoje, Pakistane ir plačiai tyrė romėnų liekanas Anglijoje.

Režisierė Dalila Mackialiene

Nuotr. L. Kanto

"XX AMŽIAUS" SUKAKTIS

(Atkelta iš 2 pusl.)

rėdavau praleisti. Pauliukonis, būdavo, iš staltiesės ištraukia "Draugą" ar kurį kitą JAV lietuvių katalikų laikraštį ir rodo "baisesnes" žinias ar net kokį puslį pridengtą paveikslą iš "saulės garbintojų" kolonijoms.

Pora redakcijos nuotykių

Kartą Pauliukonis atskubėjo prie manęs su telegrama, sakydamas, kad mirė kunigas. Pažiūrėjau į telegramą ir skaitau: "KUN. DAUNIUI MIRUS JO TEVELIUI REISKIAME UZUOJAUTA". Sakau jam, jog nebėra laiko mums įdėti užuojautą, nes laikraštis tuoj išsina, bet greitomis dar galima į pirmą puslapį įspausti kelias eilutes, kad mirė tas kunigas.

Gi pasirodė, kad ta telegrama — be ženklų — mus buvo suklaidinusi. Turėjo būti: "kun. Dauniui, narius jo teveliui, reiskame užuojautą". Paskui išgirdau: kai mes paskelbėme apie to kunigo mirtį, jo giminaitė išgrozėdė savo skrynją, kur buvo padėjusi atvežtą maišelį žemės iš Jeruzalės ir važiavo, kaip buvo kunigas anksčiau įprašęs į jo laidotuves, veždama jo kapą apiberti šventomis žemėmis. O vienas kunigas jau net nuvažiavo pas vysk. Paltaroką pareikšti savo sutikimą, kad jis galėtų užimti tą parapiją...

Kitą kartą Pauliukonis atnešė parodyti korespondenciją, kur rašoma, kad vienas pilietis netoli Duseto išžudė visą šeimą. Dabar jis areštuotas ir kalėjime. Man buvo žinomas net ir tas kaimas, tai ką, sakau, dėkime, negi sutikrinsi kiekvieną korespondenciją. Kai ją išpausdino, greit atėjo laiškas nuo to asmens, kuris korespondencijoje pažymėtas žudiku. Rašė, kad jis neteisėgai buvo apšmeižtas ir reikalavo 500 dolerių, kitaip grasino teismu. Buvo labai nemalonu. Bet laukėme, kas bus. Pasirodė, kad tai buvo sukčius, pats apie save taip parašęs, kad šantažuodamas laimėtų pinigų. Policija vėliau išaiškino jo kistas suktybes, ir mums jokios kompensacijos jam nereikėjo mokėti. Ant Pauliukonis dar atvyko į JAV, bet mirė 1960 m. rugs. 19 d.

Cervėnės kankinys

Redakcijon vėliau buvo priimtas Petras Kupčiūnas, sugebąs greit dirbti, daryti vertimus, gyvai rašyti reportažus. Kartais jį paleisdavome į teismo salę reportažo susukti. Jį bolševikai sušaudė Cervėnėje.

Redakcijon dar buvo įtrauktas ir Jonas Rinkėvičius, gana rūpestingas reporteris, rinkti smulkios kronikines žinias. Vieną kartą pas mus redakcijon užėjo vienas žydų laik-

raštininkas, kiek prisimenu, bene Rabinavičius. Tas mūsų jaunas, drąsus Rinkėvičius jį paezindamas priminė, kad kaip tik tuo metu kažkoks žydas Kaune padarė kažkokį nusikaltimą. Žydas laikrastininkas labai sumaniai atsakė: "Leiskite gi ir mums turėti nors vieną niekšą".

Apie keliones

Apskritai, personalas buvo labai mielas, draugiškas, pasišventęs. Su visais miela buvo dirbti. Visus veikė minėto kolektyvo narių pasišventimas. Mus aplankydavo visa eilė kultūrininkų. Pvz. artimas buvo Juozas Keliuotis, "Naujosios Romuvos" redaktorius, prie kurio žurnalas anksčiau grupavosi ir būsimieji "XX Amžiaus" kolektyvo nariai. Atsimenu, jis kartą mane kiek barė, kam mes visi per daug dedame antraštes "kelionė po...". Sako, jūs suprofanuojate tokį įdomų žanrą. Čia jau buvo mano kaltė, galėjau kitokias antraštes parinkti, bet man atrodė, kad iš Lietuvos tų keliaujančių dar netaip labai daug buvo ir atkreipimas dėmesio, kad tai bus kelionės įspūdių galėjo būti intriguojantis. Kartais mes su tomis kelionėmis ir įkliudavome. Vienas žydas kažkokiais reikalais vyko į užsienį. Paakintas vieno mūsų redakcijos nario, išdaviau jam pažymėjimą, kad jis yra mūsų korespondentas. Žadėjo rašyti. O jis ten, tuo pažymėjimu naudodamasis, kažkaip bandė daugiau užsienio valiutos išgauti.

Kitą kartą redakcijon užsuko vienas, pasiryžęs keliauti aplink pasaulį. Tai gana retą; atsitikimas. Sakau, gal ką ir įdomaus galės parašyti. Žadėjo. Išdaviau korespondento liudijimą, o jis, nuvykęs, berods, į Pietų Ameriką, mūsų pasitikėjimu ne visai deramai pasinaudojo.

Buvo kartą užėjęs jaunuolis, pasiryžęs savo gaminta jachta plaukti skersai Atlantą. Jis jokio pažymėjimo neprašė, bet jį plaukai aprašiau. Deja, netrukus gavome žinią, kad paskendo Kuršių mariose.

Turint pajėgą redakciją ir sustiprintą informaciją, buvo problema, kaip padidinti tiražą. Perėmėme "Rytą" gal tik su 3000 prenumerata. Mažai. Bandėme skelbti "pagipintą prenumeratą susipažinimui. Padidėjo, bet nedaug. Prof. Bistras mus guosdavo, kad čia gi ne geltonoji, ne sensacijos spauda. Didelio tiražo ir neturėsime. Įtaka betgi ne visada priklauso nuo tiražo.

Atėjo man mintis galvon: paskelbti, kad pradedant gruodžio 15 d. siųsime laikraštį susipažinimui mėnesiui nemokamai, jei tik kas atsiųs pašto ženklams vieną litą. Galvojau, jeigu žmogus pradės pabaigoje metų ir dar sausio mėnesį iki

LAIŠKAI IŠ UŽJŪRIO

MARIJA SAULAITYTĖ

I

Viduryje žalsvo kambario pailgas stalias. Jo viena kampą nusveria vešlios, žydinčios rūtos; jo paviršiuje įrežta visa, ką spėjau išmokyti prieš nežinią, ir dar apstu vietos masyviai tylai, kurioje ryškėja žadėtieji kontūrai.

Taip gyvenasi šį vėlyvą pavasarį, lakštingalai naktimis tebesuokioant, ir krūmams, persodintiems iš eilių, tebežydi visi arti praviro langa.

Norėjau paklausti, prieš išslydama iš ano žemyno, ar verta pavasarį laikyti tokiu brangiū, jog niekur kitur nesulysima; ar verta dėl to atidėti žydėjimą ir suglausti stiprėjančius sparnus?

Bet ir tam per vėlu. Nes iš šio užburiančio žiedų ir švilpesio skambesio ištrūkti neįmanoma nors vieną vakarą vėl įsiklausiusiam ir išsiūrėjusiam į stabtelėjusią pradžią, kurios kalbą ir veidą kadaise, žinau, kartu pažinome.

II

Kai ant šakų kaupėsi balti žiemos kamuoliai ir taiklus vėjas įtempė jau ir taip pertemptą trumpą šviesos atsimušimą į sniego pumpurus,

negalėjome pramatyti šios ramios birželio popietės, snaudžiančios po švelniomis šakomis ir raginančios mus, ano šalčio ir anų dienų ainius, pasėdėti ir palaukti pilno sąjūžio atsiskleidimo. Keisti mums vasaros pirmieji garsai, netikėtas jos minkštas prisilietimas prie kietai ir tamsaus mūsų būties šarmo.

III

Nuo šakų lašais muslinkdavo debesų baltumas. Saulė savo tvinksniais persunkdavo visą augalijos drėgną šaltį ir lėtai, lėtai grąžindavo sustirusiai gamtai atmintį ir prisiminimus.

Juk ir per mus vieną rytą perėjo saulės jėga, mūsų sąmonę kreipdama nuo vidurnaktinės nebūties į rytmetinį šviesėjimą.

Kad ten dabar klesti gėlės, žinau. Kad ten galima sekti šešėlių tįsimą, atsimenu. Kad mes ten tebestovime, nenorėdami pajudėti iš netiesioginės saulės apskritimo, jaučiu, nes čia tėra dalis viso to, kas tada šešėliais kalbėjo.

IV

Pakelėj aguonos, raudonos ir jautrios. Jomis šypsoi rūgų laukai: vienas — duona, kitas — akiai. Kaip seniai matei šį gamtos žvilgsnį į praeivį, šitų laukų kvietimą rustoti ir atsigauti pilnutinę laimę!

V

"Ar negana mums buvo juodų dienų?" Vasara artėja, išsileidusi rankas, saujomis sėdama liūdesio paduognes, kad jas iškeltų į paviršių gydančiam vėjo dvelkimui ir tuo mus išlaisvintų iš slegiančios tamsos svorio, iš žlugdančios nakties srovės, už liūdesio ir nevilties ribų į mėlyną, permatomą žemę, į taikią, tylią, šviesią, mudviejų sukurta, mūmyste plintantią erdvę: gana mums buvo juodų dienų.

15 d. skaltys mūsų dienraštį, tai jam metinė prenumerata jau bus nepilna mokėti, daugelis gali ir pasilikti su "XX Amžiumi". Šis planas patiko ir kolektyvui ir administracijai. Tik nepatiko totalitarinių potlinkių vyriausybei. Baigiantis mėnams, per pastą atėjo pranešimas, kad sausio mėnesio pradžioj tik tada siuntinės, jeigu iš naujo bus sudaryti tokių trumpalaikių adresatų sąrašai. O susidarė labai gausus skaičius, kažkas arti 20,000. Perrašyk dabar žmogau tiek adresatų ir išsiuntinėk laiku visiems paštam. Susamdėme keliasdešimt studentų, jie, kietai dirbdami, suspėjo adresus perrašyti. Užsiskiusieji galvo laiku, su "XX Amžiumi" pasi-

Gundymas

Su mumis ėmė skaltys, nors ir priešiška, vyriausybė. Vieną kartą pasikvietė mane ministras pirmininkas gen. J. Černius. Ėmė dėstyti apie reikalą gerų santykių bendradarbiavimo ir išitarė, kad vyriausybė nebūtų sunku suteikti paramos kokia 10.000 litų... Žinoma, "XX Amžius" nesugundė kokio nors kyšio imti.

(Būs daigiau)

Dešimtmetis be prof. Alfonso Jurskio

JONAS PUZINAS

Atrodo, dar visai neseniai susitinkdavome visada judrų ir pilną energijos prof. Alfonso Jurskį, o jau prabėgo dešimtmetis, kai mes jo netekome. Mirtis išsivėdė iš mūsų tarpo lietuvių tautai didžiai nusipelnusių vyrų: elektronikos inžinierių, nepriklausomos Lietuvos kariuomenės pulkininką leitenantą, Vytauto Didžiojo universiteto docentą, nuosūdų visuomenės veikėją, taurų idealistą ir gilų mąstytoją. Nebeturime A. Jurskio gyvųjų tarpe, bet jo darbai išlaiko jį gyvą lietuvių visuomenėje. Žvilgtelėkime į jo nueitą ilgą, labai įvairų, prasmingą gyvenimo kelią.

Alfonso Jurskis gimė 1894. VIII. 4 Akmenytės vds., Pumpėnų vls. Panevėžio aps. aukštųjų rytelių „pontoninkų“ gynai lietuviškoje šeimoje. Savo dėdės kun. Jurskio globojamas, mokslus pradėjo Papilėje, Zėmaičiuose, vidurinę mokyklą tęsė Mintaujos realinėje mokykloje, kuria baigęs 1912 m. įstojo į Petrapilio politechnikos instituto elektrotechnikos skyrių. Būdamas IV kurso studentas, baigė specialius jūrų laivyno radijo mechanikų kursus ir 1916. XII.1 — 1919. VIII.1 tarnavo rusų ledlaužių laivynė kaip mechanikas — radiistas. 1919 m. liepos mėn. atplaukęs į Liperpoolio laivų dirbtuves, pasitraukė iš laivyno ir lapkričio 7 d. iš Anglijos grįžo Lietuvon, kad atiduotų jai visas savo įgytas mokslo žinias ir patirtį. Ir 1919. XII.1 stojo į Lietuvos kariuomenės elektrotechnikos batalioną, kur jam buvo pavestos inžinieriaus pareigos. Čia suorganizavo bataliono elektrotechnikos dirbtuves ir atliko daugelį kitų svarbių darbų. 1923. XI.8 komandiruotas į Paryžiaus Ecole Supérieure baigė d'Electricité, kuria baigęs 1924. VII. 23 gavo inžinieriaus radijo elektriko diplomą. Po to dar iki spalio pabaigos specializavosi pas prof. R. Mesny trumpųjų bangų ir radiogionometrijos srityje.

Baigęs Aukštąją elektrotechnikos mokyklą Paryžiuje, 1924. XI. 1 paskirtas į Aukštųjų karo technikos kursų (vėliau Karo technikos valdybos kursai), kur iki sovietų okupacijos 1940 m. buvo radijo laboratorijos vedėjas (jis ją ir įsteigė) ir lektorius specialiųjų dalykų: radiotechnikos, elektrotechnikos, matematikos. Be to, 1936 - 1940 Karo mokykloje dėstė radiotechniką, ryšius bei transmisiją, o nuo 1937 m. ir taikomąją matematiką.

Didžiuliai A. Jurskio nuopelnai, įrengiant pirmąją valstybinę radijo telegrafo stotį, Kaune. Jis 1926. VI. 12 paleido veikti radio-

Prof. Alfonsas Jurskis (1894-1966)

Angliją, Austriją, Belgiją, Čekoslovakiją, Estiją, Latviją, Olandiją, Prancūziją ir Vokietiją. Komandiruočių metu susipažindavo su radijo reikalų tvarkymu užsienyje. Už nuopelnus Lietuvai apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės 10 metų jubiliejiniu medaliu, o 1929. VIII. 14 — L. D. K. Gedimino IV laipsnio ordinu.

Mokslo ir mokymo darbu tęsė ir tremtyje: 1946 - 1948 m. buvo Aukštesniosios technikos mokyklos Augsburgės direktorius ir lektorius, Aukštesniosios technikos mokyklos Nuerinberge radiotechnikos lektorius ir 1949. II. 1 - 1961 m. Philadelphiaje Temple universiteto Technikos instituto radijo instruktoriaus ir lektoriaus.

A. Jurskio spaudos darbo pradžia siekia jau 1919 m., kada jis, būdamas Anglijoje, „Išelių Drauge“ išspausdino savo pirmuosius straipsnius apie Archan-

gelsko ir Petrapilio lietuvių. Vėliau, 1922 — 1964 m., išspausdino per 70 savo specialybės darbų atskirais leidimais ir straipsnių „Mūsų Zinyne“, „Karyje“, „Kardė“, „Lietuvoje“, „Bangose“, „Mūsų Rytijoje“, „Aiduose“, „Inžinierių Kelyje“, „Lietuvių Enciklopedijoje“ ir kitur. Jis yra parašęs kelio vadovėlių, konspektų (jų tarpe jis 1927 m. parašė pirmąjį radiotechnikos vadovėlį lietuvių kalba), 33 mokslinius straipsnius iš radiotelegrafijos, radiogionometrijos, akustikos, elektros, elektrotechnikos, elektronikos ir kitų sričių. Radijo populiarizacijos ir straipsnių radijo mėgėjams yra išspausdinęs per 20 (daugiausia 1932 m. „Bangose“, kur tvarkė skyrių „Radio visiems“). Išspausdino filosofinio ir pasaulėžiūrinio pobūdžio straipsnius. 1939—1940 m. buvo Karo technikos dalių jubiliejinio leidinio redakcinės komisijos pirmininkas. Rankraštyje liko „Matematikos konspektas“ (1937 m.) ir „Dienoraštis“, apimamas laikotarpį nuo 1944. 7 iki 1948. I. 1 (rankraščiai saugomi p. Onos Tallat-Kelpšienės - Jurskienės ir Sniegutės Jurskytės).

A. Jurskis nebuvo užsidaręs savo darbo kabinete, bet laikėsi „Alkos“ motto, kad „žmogus ieško žmogaus, tautietis — tautiečio, mintis — ieško minties“. Lietuvišką veiklą pradėjo slaptoje Mintaujos lietuvių moksleivių kuopelėje, vėliau ją tęsė Petrapilyje, kur dalyvavo lietuvių studentų kultūrinuose ir moksliniuose sambūriuose, rūpinosi techninės terminijos reikalais.

1916. VIII. 27 d. dalyvavo Petrapilio „Artistų kuopos“ vakare, kur vaidino K. Puidos „Rūtų vainikė“ Rimvydo rolę. Veikalą režisavo Vytautas Bičiūnas. 1916 — 1918 m. Archangelske aktyviai prisidėjo prie lietuvių tremtinių reikalų tvarkymo. Lietuvoje buvo vienas iš steigėjų Lietuvos radijo mėgėjų ir Karių radijo mėgėjų kultūrinio sambūrio „Alka“ steigėjų ir 1946 — 1949 m. vadovė (šeima globoja „Alkos“ protokolas). 1946 — 1948 m. buvo Lietuvos inžinierių tremtinių draugijos centro valdybos pirmininkas. JAV A. Jurskis gyvai reikėsi Amerikos lietuvių inžinierių gėjų draugijų ir ilgametis pirmininkas. Augsburgėje buvo vienas ir architektų sąjungoje, kurį laiką eidamas jos pirmininko pareigas. A. Jurskis visu nuosirdumu rėmė lietuvių Bendruomenės darbus.

Mes didžiuojamės gausiu A. Jurskio moksliniu ir kultūriniu palikimu.

1975 METŲ LATVIŲ IŠEIVIJOS KNYGŲ DERLIUS

Laikraščio „Latvija“ š.m. sausio 24 d. numerįje L. Rūmaks pateikia latvių išeivijos 1975 m. knygų derliaus apžvalgą. Baisiant kalendorinius metus, neįmanoma apimti visus tais metais išleistus leidinius, rašo L. Rūmaks, tai paaiškėja, praslinkus dar bent pusmečiui. Tačiau, pažiūrėjus su praeitimi susijusio [d.] žinomais leidimais, jau galima spėlioti, kur stovima po metų.

1975 m. sausio mėn. 1 d. buvo žinomi 1974 metų 110 leidiniai, vėliau knygų skaičius dar ūgtelėjo iki 160. Šių metų sausio mėn. 1 d. jau turime 1975 metų 141 leidinį ir neabejojame, kad tas skaičius dar padidės bent dviem dešimtims. Knygos dar yra užtruktusios leidyklose, rislyklose. Pasitaiko, kad leidykla apsiima išspausdinti knygą, bet tą darbą užtesia metų metais. Pavyzdžiui, viena leidykla jau 1962 m. surinko pinigų iš prenumeratorių už leidžiamą knygą, bet išleido tik 1974 m. Mažėja ir prityrusių darbininkų techniskam knygų spausdinimo darbu.

Apžvelgiant išleistą 1975 m. knygas ir brošiūras, tenka pasakyti, kad visiems skyriams atstovauja vertingi kūriniai, ypač grožinės literatūros, atsiminimų, vaikų literatūros, meno, muzikos, religijos ir knygų svetimomis kalbomis.

Iš prozos kūrinių „Celinieks“ leidykla Toronte išleido Arturo Baumanio istorinį romaną „Hernhūtišis“, „Gramatų Draugs“ leidykla išleido Ernesto Aistaro romaną „Adatos šešelyje“, Alfredo Dziliūmo — Lauk manęs, Arturo Vaitkus — Duok man savo širdį ir Teodoras Zeltinis — Nūnai ta valanda. „Ziemelblazmos“ leidykla išleido Mirdzos Cuišės (Rygos) Vaizdai ir atspindžiai ir iš Arturo Plauzosa romanų serijos apie Australiją ir jos latvių pirmą knygą Kaino vaikai. Be to netrūksta taip pat vertimų iš prozos ir perspausdinimų iš pirmesnių laidų.

Iš poezijos, tarp daugelio kitų kūrinių, tenka paminėti Austmos jaunžemės Akmens duona, Zentos Liepos — Zvaigždžių šviesa, sniego šviesa, Veltos Tomo — Po ugnies ir G. Salinio redaguotą J. Ziemelnieko poezijos rinktinę — Apmatais. Pasirodė ir nevykusio pavadinimo eilėraščių „originalas“ — Šuoliais drambliai paleidau, ir L. Rūmaks pridėjo klausimą: ką autorius norėjo apmulkinti, skaitytoja ar save?

Zenta Maurina išleido meilės ir apmąstymų novelių rinkinį Gintaro grūdai.

Iš dramos veikalų Kaldejs Arums parašė linksma dainų pjesę „Sambūdis žvejų kaime“ ir M. Ziverts du veikalus — „Rakte“ ir „Kartuvių komediją“. Trešias jo veikalas dar tebėra spausdavėje.

Atsiminimams ir istorijai atstovauja „Gramatų Draugo“ leidyklos Džono Barono knyga — KGB apie sovietų slaptuosius agentus, Povilo Klano atsiminimai iš Karo mokyklos laikų Karijeto, ugnies, Ingo Petersono knyga apie parizianus Latvijoje Gilių vilkai ir J. Vesio Baltųjų rūmų viršutiniame aukšte. Atsiminimuose ypačiai darbus buvo žanis Unams, parašė papildytą latvių biografinį žodyną. Aš jį pažįstu ir atsiminimu dvi knygas Už septynių kalnų ir Po Barbaros kalavijų. Australijoje išleistas papildytas prof. E. Dunsdorfo Latvijos istorinis atlasas. Apie Pabaltijo tautų problemas parašė Arturs Landsmanis — Išklikti ar išnykti. Lalita Muizniece parašė atsiminimus apie savo tėvą rašytoją J. Lačį, kurį komunistai areštavo 1940 m., kad niekad nebesugrįžtų.

Knygų bare vis daugiau pradeda pasirodyti Brazilijos latvių, išsivadavusių Brazilijos latvių ka-

lendorių ir K. Purgailio — Gruberio atsiminimų rinkinį. Su smuiku ir Biblija po pasaulį, kur aprašo savo kelionę į Aliaską, Europą, Vidurinę Ameriką ir Indiją. Kelionių aprašymo knygos visad mieliai skaitomos. Dr. agr. Janis Zarinšas parašė Gaujienos gimnazijos 50 metų sukakties atsiminimus Skaitūsiai gimnazijos laikais.

Keturi autoriai yra parašę šešias knygas vaikams: Janis Širmānis premijuota knyga Rožė ir dāgeliai, Silvija Šteinere Kačū vestuvės ir Vilkas ir septyni ūkiai, Kaldejs Arums Pasakų Pasitaritis. Atvase yra padariusi ištraukas iš N. Kalninio knygų ir ši rinkinį pavadinusi Mikalojaus Kalninio knygos ateina į viešnagėn, ir to paties autoriaus kalėdinį žaidimą Geriausia dovana.

Iš baltų kalbotyros galima pažymėti po trejų metų pertraukos pasirodžiusį 2 ir 3 nr. Mūsų kalbos sąsiuvinys.

Meno srityje tenka minėti Japonijoje išleistą latvės žmonos lietuvių dailininko Povilo Puzio monografiją su reprodukcijų albumu, Hugo Vitols išleido apybraižą apie Vilhelmą Purvīt, Arnoldas Sildegas pradėjo redaguoti raštų rinkinį apie latvių meną.

Muzikos srityje išėjo Berzkalnio raštų rinkinys Latvių muzika.

Iš religinio turinio knygų šešias knygas parašė liuteronų autoriai: E. Grīslis — Martynas Liutēris — reformatorius, M. Gulbis — Skaitykime Bibliją B. Langē — Bažnyčios istorija, A. Rāsa — Šviesos spindulys tamsoje, D. Bīredis — pamokslų ir religinių giesmių rinkinį — Dievo ka-

ralystė yra tarp jų ir t.t. Iš katalikų autorių Janiša Babrē Australijoje išleido pasakojimus iš senosio testamento — Meilės testamentas.

Iš periodinių leidinių išleista: Akademiniis gyvenimas, nr. 17; Archyvas, nr. 15. Kadetas, nr. 4; Karo invalidas, nr. 20; Lačplēsis, nr. 21; Latvija šandien, nr. 3; Zemē ir tauta, nr. 13.

Latgalių dialektu be „Tavu žemes kalendars“ išleista Ontono Dzenio atsiminimai Muna dzeive, antroji laida, J. Leidumniko eilėraščiai. Veju valandoje ir Piterio Zarinio Latgalių tradicijos.

Svetimomis kalbomis Pabaltijo valstybėms skirta: dr. Andrivo Namsonio vokiečių kalba redaguotas raštų rinkinys Acta Baltica, nr. 14; N. Balabkino ir A. Aizsilnieko Entrepreneur in a Small Country; prof. E. Dunsdorfo The Baltic Dilemma; D. Garan'io The Key to the Sciences of Man; Z. Maurinios Die weite Fahrt, šeštoji laida ir K. Raudivei dedikuotas atsiminimų raštų rinkinys Konstantin Raudivezum Gedachtnis; V. Mežezero daktaro disertacija The Herrnhuterian Pietism in the Baltic; Elmaro Mednio dvi knygos How to beat Bobby Fisher ir How Karpov Wins; Vida Škulatanė Madness and Morals — Ideas on Insanity in 19th Century. LNF foto nuotraukų rinkinį apie komunistų sunaikintą bažnyčias Latvijoje These names, accuse; Janiša Babrē dvi knygas Friedship on the Wing ir In Human Touch.

Iš kalendorių: Ev. liuter. bažnyčios metraštis, katalikų Tėvynės kalendorius, Rainio ir Aspaizijos metraštis, Laiko Meno kalendorius, O. Diko, A. Ozolinio, DV sienos kalendoriai ir Brazilijos latvių kalendorius.

Kultūrinė kronika

AR IVES MUZIKOJE NAUJA OKTAVA?

Muzikos pasaulyje įvyks tikra revoliucija, jei taps įvesta Prancūzijos inžinieriaus Francois Michelin'o naujai pasiūlyta oktava. Tą jį naują projektą svarstė ir Paryžiaus Mokslo akademija. Inžinierius tvirtina, kad muzika skambėtų visai kitaip, jei jo pasiūlymas būtų priimtas ir visi muzikos instrumentai būtų naujai pertvarkyti.

„Aš noriu Notre Damo vargonus kitaip suderinti“, sako Michelin, „tada visur pasaulyje koncertiniai fortepijonai ir stygų instrumentai pasaks juos. Johann Sebastian Bach, Beethoven ir Haydn grojo kaip reikia. Taip pat Chopin ir Liszt savo karjeros pradžioje, bet lūžis įvyko, pradėjus nuo Louis Philippe. Nuo to laiko visi instrumentai nėra groti klaidingai, nes jie iš to laikotarpio ir suderinti pagal chromatinę oktavą, kuri buvo grojama prieš 300 metų. Norėdamas šią klaidą pašalinti, aš ieškojau tos tikros oktavos ir ją suradau“.

(t.)

DAUG GAISRU JAPONIJOJE

Japonijos gyventojai daugiausia nukentėję nuo taifūnų ar žemės drebėjimų, ir nuo gaisrų. Pavyzdžiui, 1974 m. nuo gaisrų žuvo 1,600 žmonių, o nuo stichinių nelaimių — 350. Nustatyta, kad gaisrai Japonijoje kyla kas 7 minutes 46 sekundes. Vien 1974 m. sudėgė turto už 380 milijonų jenų.

Tai toks iki šiol suregistruotas praeitų 1975 metų latvių knygų ir kalendorių derlius išeivijoje. AI. Tenisonas

Chicago Savings Offers You A Choice Of These Beautiful

COLOR TV SETS

WHILE YOU EARN 6½% to 7¾% PER ANNUM IN OUR SPECIAL ACCOUNT

17" Diagonal COLOR

With \$1,500

You can have this 17" RCA XL-100 COLOR TV... and your money grows to \$1,897 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,283.06 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,558.48 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,691.09 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$21,024.81 in 1 year.

19" Diagonal COLOR Remote-Control

With \$1,500

You can have this 19" RCA XL-100 COLOR TV... with Remote Control... and your money grows to \$1,895.54 in 72 months.

Or With \$2,000

And your money grows to \$2,112.23 in 4 years.

Or With \$5,000

And your money grows to \$5,408.95 in 2½ years.

Or With \$10,000

And your money grows to \$10,551.99 in 1½ years.

Or With \$20,000

And your money grows to \$20,890.22 in 1 year.

MES KALBAME LIETUVISKAI

Enjoy Your TV NOW PLUS

EARN INTEREST

*Funds must remain in this special account for term of certificate. From your deposit, we deduct the cost of the item, but the interest you earn pays for it, plus gives you an additional gain of 6½% to 7¾% on your full deposit. Federal regulations require substantial interest penalty for early withdrawal.

DES PLAINES OFFICE:
1056 OAKTON STREET
DES PLAINES, ILLINOIS 60018
TELEPHONE: 597-0720

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

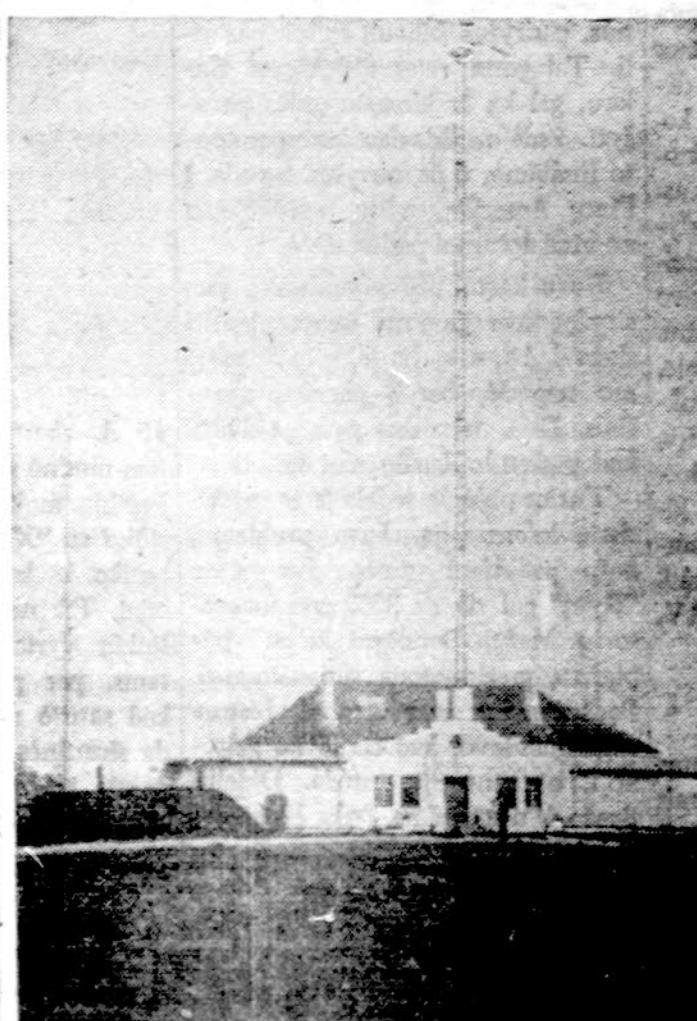

MAIN OFFICE: 6245 SOUTH WESTERN AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60636 TELEPHONE: 476-7575

ALMIRA OFFICE:
3424 WEST NORTH AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60647
TELEPHONE: 486-3113

Petrapilio Politechnikos instituto lietuviai studentai 1914 metais. Iš kairės į dešinę: St. Digrys, J. Barikauskas, P. Gavelis, A. Jurskis ir V. Puniška.

Kauno radijo stotis 1927 metais

Nauji leidiniai

• ATEITIS, 1976 m. Nr. 5. Ateitinių Federacijos leidimas katalikiškos lietuviškos orientacijos mėnesinis žurnalas. Vyr. Redaktorius — kun. dr. Kęstutis Trimakas, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Forest Park, Il. 60130. Jam talkina redaktorius dr. Algis Norvilas, Aldona Zailskaitė ir gausios redakcijos kolektyvas. Administruoja Juozas Polikaitis 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629. Žurnalo metinė prenumerata 7 dol. JAV ir Kanadoje, garbės prenumerata 15 dol., susipažinimui 5 dol., visur kitur — 5 dol.

Naujo numerio puslapių pradeda Vlodo Šlaito poezija. Kai jaunimo tarpe yra nemažai bandančių rašyti poeziją ir jos apšiai parodoma pačios "Ateities" puslapiuose, labai gerai daro redakcija, kad retkarčiais spausdina ir vyresniosios mūsų poetų kartos visai naujų eilėraščių, ypač kai tie eilėraščiai būna pirmaūšiai, aukšto lygio, geri klasikinės poezijos ir lietuvių kalbos išraiškinio grožio pavyzdžiai pačioms jauniuosioms plunksnoms. Ši kartą tokiu geru pavyzdžiu yra trys Vlodo Šlaito eilėraščiai. Tiesiog reikia čia perspausdinti patį pirmąjį, kaip vieną tobulų šiu dienų lietuvių poezijos:

PRISIMINIMUI

Padėsiu galvą ant peleninės.
Esu degtukas.
Peleninėje liks tik sudegusi
mano mumija
Tačiau mano svajonės klajos
danguje,
kaip dūmai
tavo meilės ir mano meilės
prisiminimui.
Tavo kūnas yra skaitas, kaip
bažnytinis vaškas.
Tavo pirštai lengvi ir trapūs.
Esu bučiaves
tavo skaisčią ir dievišką ranką,
ir pabučiavimas
man atrodo, kaip pernai
mirusios vasaros sapnas.

Daugiau naujos "Ateities" puslapiuose: paties redaktoriaus aktualiu, trumpu vėdamųjų mozaika, kun. V. Rimšelio svarstymai apie krikščioniškojo humanizmo bruožus ateitinių ideologijoje, Jorge de Lima poezija, Federacijos vado kalba, Gabija Juozapavičiūtė rašo apie lietuvių veiklos dinamiką ir pasaulinės lietuviškos veiklos bei politikos centrų, gero dėmesio skiriama Vidos Krištolaitės tapybai, jaunųjų plunksnų ir plačiai veiklos kronikai.

• R. Spalis, MERGAITĖ IS GETO. Romanas. Išleido "Vilties" draugija. Knygos išleidimo mecenatas dr. Vytautas P. Dargis. Knyga 366 psl., kaina 5 dol. gaunama ir "Drauge".

Naujas R. Spalio romanas skaitytoja, be abejo, patrauks savo intriga ir skaitymą neapsunkinančiu rašytojo lengvos rankos braižu. Tai ne kokių ypatingų gelmių, o labiausiai matomo ir visiems pažįstamo gyvenimo paviršiaus romanas. Jo veiksmas vyksta vokiečių okupacijos metais Lietuvoje šio pastveidimo, daktos ir administracijos adre-

is tėvynės. Labai realus anų laikų paveikslas, kuriame pinasi pragmatikų — spekuliantų ir idealistų keliai. Skaitytojas čia susitiks, lyg senus savo pažįstamus, veikėjus iš ankstesnių, plačiai skaitytų R. Spalio knygų.

• Danutė Lipčintė - Augienė, MOCIUTĖS DOVANĖLĖ. Iliustravo Jadvygą Paukštienę. Spaudai paruošė ir spaudė M. Morkūno spaustuve Chicagoje 1976 m. Tiražas 1000 egz. Didelio formato, puošniai išleista 76 psl. darželinio amžiaus skaitytojui knyga, įrta į kietus viršelius, kaina 4 dol., gaunama ir "Drauge".

Gausios puslapių ir užskandinės iliustracijos knygą padaro labai patrauklia. Šia prasme leidinio apipavidalinimas tikrai užgirtinas, mėgėjiškai prasto piešinio čia sunku būtų rasti. Tai ypač pabrėžina, kai vaikams skirtieji puslapiai ne kartą mūsųose būna iliustruojami tikrais prastumo pavyzdžiais.

Knygos teksto struktūrinis planas labai paprastas: kiekvienai lietuviško raidyno raidėi autorė sukuria keturių eilučių eilutę po smelį, kur kiekviena eilutė būtinai prasideda ta pačia abėcėlės raide. Išradimas nėra šimtu procentų naujas. Kadaise ir Vyte Nemunelis parašė panašią alfabetinę eilutę knygele pradedančiam skaitytojui. Dėl to, žinoma, čia nėra jokio priekaišto D. Augienei. Ta pačia abėceline konstrukcija galima sueliuoti tiek ir tiek knygelių, kurios savo tekstu kiekviena gali būti didžiai ir kūrybingai originali.

Sklandžiai sueliuotų posmelių, be kalbos ir be rašybos klaidų randame ir šioje knygoje. Štai toks ketureilis prie raidės R.

Rankos piešia, rankos rašo,
Rankos laimint Dievą prašo.
Rankom mezgam, rankom

Rankomis iš džiaugsmo plojam.

Tačiau tokioje knygelėje, kur teksto yra labai nedaug, visas žodinis menas turi tiesiog blizgėti. Viskas čia turi būti be galo vaizdinga, negali būti nė vienos rašybos, gramatikos, kitišavimo ar sklandaus eiliavimo klaidos. Ypač jau šiais laikais, kada vaikų literatūra lietuvių kalba, ypač Lietuvoje, yra pasiekusi labai aukšto tobulumo. Visų čia sumintų pliusų, deja, negalėtume "Močiutės dovanėlė" prirašyti. Nuo mūsų vaikų literatūros šiandien pasiektos pažangos čia minima knygelė gerokai atsilikusi tiek išraidingesnio eiliavimo, tiek kalbinio aklumo prasme. Leidinėlį dar būtų buvęs mažiau priekaištingas, jeigu autorė, prieš jį spausdindama, būtų davusi tekstą patikrinti geram kalbininkui ir geram eiliuotojui. Tokiu būdu daug slenkčių, už kurių dabar, tekstą skaitydamas, užkliūvi, būtų buvę išvengta. Tad ir ateityje visiems vaikų literatūros autoriams, ypač tokio miniatiūrinio testo autoriams, reikėtų kalte sau įsikalti, kad žodinis tekstas turi būti visais atžvilgiais paruoštas tobulai, be jokių klaidų ir talentingai.

• MOTERIS, 1976 m. gegužės — birželio mėn. Nr. 3. Lietuvių moterų žurnalas. Leidžia KanaDOS Lietuvių katalikių moterų draugija. Redaguoja Nora Kulpavičienė. Administruoja Bronė Pabedinskienė. Redakcijos ir administracijos adresas: 1011 College St., Toronto, M6H 1A8, Canada. Žurnalo metinė prenumerata 10 dolerių.

• LAIVAS, 1976 m. birželio mėn. Nr. 6. Religinio ir tautinio gyvenimo mėnėinis žurnalas. Leidžia Marijonų vienuolija. Redaguoja kun. J. Valsas, MIC. Re-
tals Lietuvoje šio pastveidimo, daktos ir administracijos adre-

sas: 4545 West 63rd St., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata Amerikoje ir Kanadoje 4 dol., kitur — 5 dol.

• Ava Sandargienė, TOLIMU KRASTU MIRAŽAI. Nidos klubo leidinys Nr. 97, 1976 m. Leidinys iliustruotas nuotraukomis, 350 psl., kaina minkštais viršeliais 7.50 dol. kietais viršeliais 8.50 dol.

Mėgstantieji kelionių aprašymus knygą mielai skaitys. Parašyta aiškia kalba. Asmeniškai kelionių peryvenimai čia gražiai papildomi istorinėmis bei geografinėmis žiniomis. O autorė perkeltau nemažai. Knyga tad ir suskirstyta į tam tikrus kelionių etapus: Pietų Pacifikas, Melas, Šiaurės Amerikoje, I Kanadą, Japoniją, Azijos kampelis, Britų kolonija, Europos miestuose, Italijoje, Graikijoje, Vokietijoje, Vakarų Europa.

• SVIETIMO GAIRĖS, 1976 m. Nr. 14. Lietuviško ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Redaguoja Pranas Karalius, 12470 Snow Rd., S. Newbury, P. O. Burton, Ohio 44021. Administruoja Stasys Rudys, 415 Plum Street, Michigan City, Ind. 46360. Žurnalas išleista du kartus per metus. Prenumerata 3 dol. Atskiras numeris 1.50 dol. Žurnalo mecenatas — Lietuvių fondas.

Pirmuoju straipsniu, parašytu Juozo Zilionio, minima Stasio Barzduko 70 metų sukaktis. Antroju straipsniu eina paties Stasio Barzduko ne vien mokytojas, bet ir visiems labai parankinis raštas "Galiojančios normos ne palaida bala". Naujas "Svietimo Gairių" numeris įvairus ir kita paskleista medžiaga. Vida Augulytė kelia klausimą: "Ar su literatūra tikrai taip blogai?". Jolita Kavaliūnaitė duoda Balio Sruogos "Milžino paunksmės" Jogailos dramos teksto aiškinimą. Kitų rašančiųjų pavardės ir temos: Silius Braženas "Perdirbtoji karta", St. Rudys "Pranešimas JAV LB Tarybos IV serijoj", J. Andrusis "Laisvoje tėvynėje", A. Kairys "Kultūrinės veiklos planas — projektas", V. Kavaliūnas "Vokiečiai praėjusių dienų siluete (mokytojų atsiminimai)", PLJ III kongreso nutarimai liuanistiniais reikalais, Pr. Karalius "Lietuvių tautos ir valstybės istorija, III d.", Iš spaudos — puslapių ir kt.

• SALTINIS, 1976 m. Nr. 1. Tikybinės ir tautinės minties žurnalas. Išleista kas anras mėnuo. Leidžia Lietuviai marijonai ir šv. Kazimiero sąjunga. Redaguoja kun. S. Matulis, MIC. Administruoja J. Dubickas. Metinė

Akademines prošvaistės

(Atkelta iš 6 pusl.)

viškos parapijos mažėja ir nyksta. Kun. L. Zaremba įtikinančiai įrodė, kad mūsų gyvenime parapijos yra labai svarbios. Prasi-dėjo diskusijos dėl studentų in-šo parapijų išlaikymo.

Po lietuviškos vakarienos visi vėl susirinko Bowman salėje pasiklausyti Jono P. Palukaicio skaitos "Keli istoriniai lietuvių laikraštijos bruožai". Dalyviai atidžiai klausėsi ir diskutu-

prenumerata 4 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: 16 Hound Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AH, England.

• SV. PRANČISKAUS VARPELIS. 1976 m., Nr. 4. Mėnesinis religinio-patriotinio turinio laikraštis. Leidžia lietuviai pranciškoniai. Redaguoja kun. V. Gidžiūnas, O.F.M. Administruoja kun. St. Rapolas, O.F.M. Metinė prenumerata 3 dol., adresas: 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

VEIKALAS APIE ZEMAITIJĄ

Iš spaudos-igšėjo knyga "Samogitia". Autorius Chas. L. Thourrot Pichel. Išleido Maltese Cross Press, P. O. Box 1102, Wilkes-Barre, Pa. 18703. Knyga turi 320 psl., iliustruota. Autorius panaudojęs lenkų, rusų, lietuvių, vokiečių šaltinius. Pasakoja apie žemaitių karus prieš ordiną, apie pastangas prieš rusų priespaudą. Autorius, rodydamas palankumą lietuviams, skelbia, kad T. Kosciūška buvo lietuvis. Knygos recenzentas M. R. Samborski pažymi, kad šiuo leidiniu ypač džiaugsis žemaitiai.

VAIKAI RASO SIAUGUSIEMS KNYGAS

Knygas vaikams paprastai rašo suaugę žmonės. Paaškęjo, kad suaugusieji taip pat gali kai ko pasimokyti iš vaikų. Vienas Suomijos knygų leidejas paskelbė seriją knygų, kurias parašė 12—18 metų amžiaus vaikai. Tos knygos visų pirma skiriamos suaugusiems.

Buvo paskelbta geriausių vaikų veikalų konkursas. Pirmosios gavo 1000 rankraščių. Juriosos vaikų knygos Suomijoje buvo išspausdintos 1970 m. Jas labai gerai įvertino kritikai.

LIETUVIS DAŽYTOJAS
4612 S. Paulina St.
(Town of Lake)
Daro namus iš lauko ir iš vidaus.
Darbas garantuotas.
Nuo 5 iki 8 val. vak.
skambinti YA 7-9107

STASYS ŠAKINIS
WAGNER and SONS
TYPEWRITERS
ADDING MACHINES
AND CHECKWRITERS
Nuomėja Parauda faks
4610 S. Paulina St. Chicago
Phone 861-1111

AUTO REPAIR
Motor tune-up, motoro, stabdžių, vairo ir automatinų transmisijų remontas.
Starteriams ir alternatoriams duodame ilgalaikę garantiją. TEXACO garavimas.
IGNAS DUBAUSKAS ir PETRAS PIŠNYS
5759 South Western Avenue — Telef. 737-3938

A T V E R A S
LAIKRODŽIAI IR ORANGENYR
Pardavimas ir taisymas
2646 W. 88th Street Tel. BE 7-1941

vo lietuvišką spaudą. J. P. Palukaitis nuosirdžiai atskatinėjo studentų klausimus.

"Lietuvių tautinius šokius" pristatė Liudas Sagys, "Grandinėlis" šokių grupės vadovas. L. Sagys studentams labai vaizdžiai aiškino ir skaidrėmis iliustravo temą.

Sekamdienį dr. Viktoras Stankus skaitė paskaitą: "Lietuvių studentų grupių svarba ir lietuvių jaunomenės talka informacijoje apie Lietuvą". Paskaita buvo labai aktuali ŠALSS veiklai ir privedė prie svarbių diskusijų.

Dr. Augustinas Idzelis baigė mūsų savaitgalio darbą paskaita "Esminiai Lietuvos gamtos apsaugos bruožai". Tema buvo ne svetima studentams, pristatyta įdomiai ir gyvai.

ŠALSS studijų savaitgalio metu atstovai iš Toronto, Clevelando, Omahos, Guelph ir Chicagos pranešė apie savo veiklą. Northern Illinois universiteto, Loyolos universiteto ir Chicagos universiteto lietuvių studentų klubai Centro valdybai atsiuntė

Klasikinio mūsų prozaiko, stilistinio kalbos virtuozo

ANTANO VAIČIULAIČIO

nauja apsakymų knyga —

Vakaras sargo namely

Pirmoji jos laida buvo išleista Nepriklausomoje Lietuvoje ir turėjo didelį pasisekimą. Ši laida papildyta keliais naujais apsakymais.

Užsakymus siųsti — DRAUGAS, 4545 W. 63rd Street, Chicago, Ill. 60629. Kaina — \$4.00. 168 pusl. Iliustracijos gyventojai prašomi pridėti 5% (20 centų) mokesčiams.

MARQUETTE PHOTO SUPPLY
REIKMENYS FOTOGRAFAMS
IR MEGEJAMS

Daug sutaupysite pirkdami šiu įvairių firmų foto aparatus bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogių planų atidedant pasiriktus reikmenis ypatingai progai. Pinais užbaigtų foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val

3314 West 63rd Street
Tel. Prospect 6-8998
Chicago, Illinois 60629

1976 M. EKSORSIJOS Į LIETUVĄ
DAR YRA VIETŲ SEKANČIOSE EKSORSIJOSE:
RUGPĖČIO 23 iki RUGSEJO 7 D. (2 savaitės) Maskva, Vilnius, Ryga \$1051.00
SPALIO 18 iki SPALIO 26 D. (1 savaitė) Maskva, Vilnius \$760.00
LAPKRIO 1 iki LAPKRIO 9 D. (1 savaitė) Maskva, Vilnius \$677.00
GRUODŽIO 7 iki GRUODŽIO 15 D. (1 savaitė) Maskva, Vilnius \$677.00
GRUODŽIO 20 iki SAUSIO 4 D. (2 savaitės) Maskva, Vilnius, Ryga \$876.00
KAINOS PADUOTOS NUO NEW YORKO ARBA BOSTONO — NUO CHICAGO REIKIA DAR PRIDėti \$9.00

VIŠOS GRUPES LYDĖS PATYRĘ VADOVAI VIS S GRUPES BUS 1 DIENĄ VEZAMOS I KAINA TAIP PAT IR I TRAKUS 1/2 DIENOS.
1977 METŲ EKSORSIJOS Į LIETUVĄ PRASIDĖS GEGUŽĖS MĖNESI. PRASOME REGISTRUOTIS IŠ ANKSTO.

EKSORSIJOS Į KITUS KRAŠTUS

LAPKRIO 20 D. (7 dienos) BAHAMAS/NASSAU \$352.00
GRUODŽIO 4 D. (7 dienos) MEXIKA \$300.00
LAPKRIO 13 D. (7 dienos) HAWAJUS \$433.00
VASARIO MĖNESI (7 dienos) HAWAJUS)
BALANDŽIO MĖNESI (7 dienos) HAWAJUS) Kainos bus paskelbtos vėliau
BALANDŽIO MĖNESI (14 dienų) ISPANIJĄ)

VIŠOSE EKSORSIJOSE VIETŲ SKAICIUS RIBOTAS.

SKUBĖKITE REGISTRUOTIS!

AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643 Tel. (312) 238-9787

Air fares subject to changes and/or government approval.

Taip pat darome išskvietimus giminių pasisvečiavimui Amerikoje.

laiškus, informuodami apie savo veiklą. Linas Kojelis, UCLA lietuvių studentų klubo pirmininkas, pranešė, kad nepajėgė klubiškai išlaikyti. Linui linkime sėkmės kitais metais.

Buvo perskaitytas laiškas iš Altos valdybos narės ŠALSS atstovės Ofelijos Barskėytės ir pasveikinimas iš Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos valdybos. Dalyvė

LIETUVOS DUKTERŲ DRAUGIJA
organizuoja 7 - dienų ekskursiją į
MEKSIKĄ
TIK — \$300.00
Išvyksta 1976 m. gruodžio mėn. 4 d.
Grupę lydės laisvai kalbanti ispanų kalba Danguolė Valentienė.
Vietų skaičius ribotas.
Skubėkite registruotis pas
G. Bielskienę, tel. HE 4-8978
N. Rauckinienę, tel. VI 7-0381
arba
AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60643
TEL. — (312) 238-9787
Air fares to change and/or government approval.

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ
VASARINĖS DOVANOS
SIUNTINYS 1 (1976)
Stora, gėlėta nailoninė medžiaga dėl 2 suknelių; crimpleno medžiaga dėl 2 suknelių; speciali crimpleno medžiaga dėl 1 moteriško paltų; 2 nailoninės skarelės; 1 vyriški nailoniniai marškiniai; 2 poros vyriškų arba moteriškų geriausiųs rūšies nailoninių kojinių; angliška vilnonė medžiaga 1 vyriškai eilutei.
Kaina su muitu ir persiuntimo išlaidomis \$180.00
Jei kas pageidauja, galima padėti iš šių žemiau išvardintų arba kitokių prekių:
Vyriškas arba moteriškas nertinis — \$26.00
Vilnonė gėlėta skarelė — 10.00
Crimpleno medžiaga moteriškam kostiumėliui — 30.00
Crimpleno medžiaga suknėlei — 18.00
Jersey wool medžiaga moteriškam kostiumėliui — 30.00
Jersey wool medžiaga suknėlei — 20.00
Dirbtinis mink'as moteriškam paltui — 80.00
Nailoniniai marškiniai — 12.00
Lietsargis telescopic — 12.00
Vilnonė medžiaga vyriškai eilutei — 50.00
Šios kainos yra su įskaičiuotu sovietiniu muitu.
Sudarome testamentus, administruojame nuosavybės, persiunčiame palikimus į Lietuvą arba kitas šalis.
BALTIC STORES LTD.
(Z. JURAS)
11 London Lane, Bromley, Kent, England.
Tel. 01-739-8734 arba 01-460-2592

1976 M. EKSORSIJOS Į LIETUVĄ
DAR YRA VIETŲ SEKANČIOSE EKSORSIJOSE:
RUGPĖČIO 23 iki RUGSEJO 7 D. (2 savaitės) Maskva, Vilnius, Ryga \$1051.00
SPALIO 18 iki SPALIO 26 D. (1 savaitė) Maskva, Vilnius \$760.00
LAPKRIO 1 iki LAPKRIO 9 D. (1 savaitė) Maskva, Vilnius \$677.00
GRUODŽIO 7 iki GRUODŽIO 15 D. (1 savaitė) Maskva, Vilnius \$677.00
GRUODŽIO 20 iki SAUSIO 4 D. (2 savaitės) Maskva, Vilnius, Ryga \$876.00
KAINOS PADUOTOS NUO NEW YORKO ARBA BOSTONO — NUO CHICAGO REIKIA DAR PRIDėti \$9.00
VIŠOS GRUPES LYDĖS PATYRĘ VADOVAI VIS S GRUPES BUS 1 DIENĄ VEZAMOS I KAINA TAIP PAT IR I TRAKUS 1/2 DIENOS.
1977 METŲ EKSORSIJOS Į LIETUVĄ PRASIDĖS GEGUŽĖS MĖNESI. PRASOME REGISTRUOTIS IŠ ANKSTO.
EKSORSIJOS Į KITUS KRAŠTUS
LAPKRIO 20 D. (7 dienos) BAHAMAS/NASSAU \$352.00
GRUODŽIO 4 D. (7 dienos) MEXIKA \$300.00
LAPKRIO 13 D. (7 dienos) HAWAJUS \$433.00
VASARIO MĖNESI (7 dienos) HAWAJUS)
BALANDŽIO MĖNESI (7 dienos) HAWAJUS) Kainos bus paskelbtos vėliau
BALANDŽIO MĖNESI (14 dienų) ISPANIJĄ)
VIŠOSE EKSORSIJOSE VIETŲ SKAICIUS RIBOTAS.
SKUBĖKITE REGISTRUOTIS!
AMERICAN TRAVEL SERVICE BUREAU
9727 South Western Avenue
Chicago, Illinois 60643 Tel. (312) 238-9787
Air fares subject to changes and/or government approval.
Taip pat darome išskvietimus giminių pasisvečiavimui Amerikoje.

RED. EMILIJA PAKŠTAITĖ, 2801 W. 38TH ST., CHICAGO, ILL. 60632. Tel. (312) 927-3090

LINAS KOJELIS IR HANIBALAS

Neseniai visa mūsų spauda pasidžiaugė žinia, kad jaunas lietuvis, Linas Kojelis, buvo Kalifornijos universiteto (UDLA) apdovanotas ypatingu alumnų atžymėjimu (Outstanding Senior Award).

Šventės išvakarėse teko skaityti du, milžiniškos universiteto cirkuliuojančius, spaudinius: viename buvo pranešta apie Kojelio karikatūrų parodą, vykstančią Powell bibliotekoje, kitame piktinamasi, kad universitetas iškėlė ir atžymėjo fašistų agitatorių.

Linas Kojelis dar ankstyvojo jaunystėje suprato, koks aštrus ginklas yra pajuoka. Universiteto laikraščiu (Daily Bruin) jis piešia politines ir visuomenines karikatūras nuo 1972 metų. Linas, atrodo, neišsėdėti tapti karikatūristu — rudenį jis išvyksta į Princetono universitetą studijuoti tarptautinės teisės. Pašaipūs politiniai piešiniai bene buvo tik jo priemonė, norint įspūdingiau prabilti ir jaunąją Amerikos visuomenę ir nedviprasmiškai išdėstyti savo įsitikinimus. Panašiai, kaip Hannibalui buvo reikalingi dramblių, norint pereiti Alpių kalnus.

Ne veltui sakoma: pajuokos bijo net tas, kuris jau neko nebijo. Kad Linas pataikė tiesiai į "buliaus akį", rodo antroji brošiūra. Jo pasisakymai plūstami papunkčiais, kaip įprasta pulti politines programas: Kojelis, girdi, propaguoja mitą apie rasinę nelygę, Kojelis remia JAV imperializmą pietryčių Azijoje, Kojelis pliekia skriaudžiamų darbininkų unijas, Kojelis skelbia, kad ne Amerika, bet Kuba ir Sovietų Sąjunga esančios agresorės Angorloje ir t.t.

Tarsi Linas Kojelis kandidatuoja į Amerikos prezidentus. Mažiausiai — į senatorius. Brošiūros teksto parašas grupinis — "Progressive Labor Party." Tur būt, lietuviui skaitytojui nereikia aiškinti, koks yra tikrasis šios partijos vardas ir kieno veidai dangstosi "progresyviųjų darbiečių" kaukėmis. Taipgi netenka aiškinti, kokias mintis pareiškęs žmogus nūnai apšaukiamas rasistu ar fašistu.

Brošiūros redaktoriai isteriškai svaidsi mums gerai pažįstamos terminijos žodžiais: kapitalizmo išsigimimas, reakcioniškumas, masių ir mažumų išnaudojimas, provokacija, agitavimas... Visa tai priskiriama Linui Kojeliui.

Ar patyčių negana? — Šaukia brošiūra, — Kojelis dar apdovanojamas, biblioteka dar ruošia apžvalgine jo karikatūrų parodą! "Ne žymenį jis užspėnė, bet kilpą po kaklų!" Joks žmogus, rašo brošiūra, neparašė daugiau energijos, bandydamas laimėti mases ir jas prielankiai nutiekti rasizmui, diskriminacijai ir antikomunizmui.

Antikomunizmui? Štai, kur jautriausia brošiūros redaktorių opa! "Hinc illae lacrimae..." Kaip įprasta, priešin išstūmus

kitus, neva nuo Lino nukentėjusius, apie save išsitarima sakinio gale. Išsitarima grūmojančiai — tarsi antikomunizmas būtų priešvalstybinė veikla!

Vienoj brošiūros pusėj įdėta Kojelio nuotrauka, kitoj — Goebelo. Atseit, du propagandistai. Nei savo ideologija, nei priemonėm vienas kitam nepanašūs.

Linas Kojelis

Nebent panašūs — savo įtakos galia.

Skaityt brošiūrą, kyla didelis noras arčiau pažinti jaunuolį, kuris taip patraukė universiteto

Š.A.L.S.S. CENTRO VALDYBOS ŽODIS

Neramūs buvo šie ŠALSS Centro valdybos metai. Daug brangaus laiko ir energijos buvo sukaupta, planuojant organizacijos veiklą. Dažnai posėdžiuose suabejota ir net diskutuojama, ar verta tęsti šį darbą. Kartais sunku surasti patrauklių, praktiškų idėjų veiklai.

Mūsų organizacijos tikslas yra organizuoti studentus lietuviškai veiklai ir siekti Lietuvos išlaisvinimo; rūpintis socialiniais ir ekonominiais studentų reikalais.

Perėmę ŠALSS Centro valdybos pareigas, išsiuntinėjom laiškus lietuvių studentų klubams, prašydami, kad jie praneštų apie savo veiklą Praėjo šeši mėnesiai, o atsakymų mažai tegavome.

Svarbu reikštis lietuvių visuomeniniame gyvenime ir bendradarbiauti su kitomis panašiomis organizacijomis. Visų dabartinių lietuvių jaunimo organizacijų tikslas yra sujungti jaunos lietuvių ir jiems atstovauti bendruomenėje. Kiekvienas ŠALSS narys turėtų dalyvauti savo organizacijos renginiuose, stengdamasis ne vien tik kritikuoti, bet ir konkrečių darbų prisidėti prie naujų minčių ir siekių įgyvendinimo.

ŠALSS nariai turėtų skaityti, gilintis ir diskutuoti lietuvių visuomenę liečiančias temas. Centro valdyba siekia supažindinti or-

mases ir iki tūžmastių įaudrino "progresyviuosius". Niekas nemuša nepavojingo oponento. Priešingai, jam geraširdiškai leidžiama prašnekti, tarsi parodant gražų objektyvumą. Linas Kojelis plūstamas ne vien už tai, kad jis turi tvirtus įsitikinimus, bet svarbiausia už tai, kad sugeba efektingai juos išreikšti.

Laikykis, Linai! Tu, be abejo, žinai, kad politinė kova yra pati aršiausia. O priešas šiuo atveju — ne "progresyviųjų darbiečių" saujėlė, bet tikrai baisi jėga. Ne mėgėjai. Profesionalai. Zaidimas didelis — su priemonėmis nebus skaitomasi. Suklastoję Solženicino rašyseną ir padirbę inkriminuojančių dokumentus, Maskvos profesionalai dabar stengiasi įtikinti pasaulį, kad rašytojas buvo sovietų žvalgybos agentas!

Kaip toli juodinimo akcija gali nukelti? Iki absurdo. Taip! Absurdas kartais turi primatyti prieš logišką matyseną, nes jo smūgiams net neįmanoma pasirosti — tai prašoka žmogaus vaizduotė.

Laikykis, jaunas drauge! Ar mėgsti romėnus? Ten visados rasi senos ir tebegaliojančios išminties. Štai, Plutarcho įspėjimas: "Moki, Hannibalai, laimėti pergalę, bet nežinai, kaip ją panaudoti."

Švesk savo pergalę, Linai. Ir mokėk ją panaudoti.

Visų mūsų pasididžiavimui. A.P.

Š.A.L.S.S. VEIKLOS PRANEŠIMAS

Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų sąjungos studijų savaitgalio metu buvo paskirta nemažai laiko organizacinės veiklos ir jos atėties dėsnių joms ŠALSS Centro valdybos pirmininkė Milda Kupcikevičiūtė pristatė Centro valdybos veiklą.

Perėmus pareigas, Centro valdyba stengėsi įgyvendinti Montrealyje nubalsuotas rezolucijas. Šiunė sveikinimo telegramas Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongresui P. Amerikoje ir JAV prezidentui G. Fordui. Dekodama už lietuvių kalbos translaciųjų testinumą "Amerikos balse". Vasario 14 d. Chicagoje Centro valdyba suruošė "Sirdelių šokių". Daug studentų prisidėjo, ruošiant šokius, nors pajamų mažai įplaukė mūsų kasai.

Kovo mėnesį Šiaurės Amerikos lietuvių studentai prisiminė "Lietuvos Karalių Bažnyčios Kroniką" pasirodymą prieš ketverius metus. Studentai valandų valandas budėjo prie Švento Vardo katedros ir praeiviams skaitė Kronikos ištraukas anglų kalba.

Organizacijos nariai rašė laiškus valstybių atstovams ir senatoriams, prašydami pakeisti rezoluciją nr. 319 ir muz. A. Jurgučio šeimos atvykimo reikalą.

Centro valdyba pasiūlė įsigyti ŠALSS megstinus. Studentams sutikus, nutarta juos parūpinti iki Šokių šventės.

Pranešta, kad Pasaulio lietuvių studentų sąjungos pirmininkė pakvietė lietuvių studentus atsilankyti į Latvių šokių ir dainų šventę Toronte, kuri įvyko liepos 3-4 d.

Po daugelio metų atsirado ryšys su JAV Tautine studentų sąjunga. Šią vasarą San Francisco įvyks jų konferencija. ŠALSS nariai diskutavo bendradarbiavimo naudingumą su šia organizacija ir pagaliau nutarta, kad reikalinga daugiau informacijų.

Vienoje JAV enciklopedijoje, Studentų sąjungų skyriuje, buvo parašyta, kad vienu metu gyvavusi ŠALSS nebeegzistuoja. Vienbalsiai visi sutiko, kad klaida turi būti atitaisyta. Taipgi pasiūly-

buvo suruoštas informuoti studentus apie lietuvišką veiklą. Tikimės, kad visi susirinkę ką nors išmoko ir galės pritaikyti savo vietovės veiklai. Centro valdyba labai dėkinga profesorui Jonui Cadzow už jo laiką ir entuziazmą, organizuojant savaitgalį.

Sąjungos Centro valdyba turi daug planų ateitį, prie kurių tikimės, kad jūs prisidėsit.

Padarom daug klaidų, bet jas pataisom savo išmone ir jėgomis. Centro valdyba girdėjo daug nuosiskundimų ir pagyrimų. Svarbiausia, kad centro valdyba turi dar daug energijos ir vilties.

Gauđeamus Igitur!

Š.A.L.S.S. Centro valdyba

Š.A.L.S.S. suvažiavimo Montrealyje detalė. Su akiniais centro valdybos pirmininkė Milda Kupcikevičiūtė.

ta, kad lietuvių studentai atkreiptų dėmesį ir stengtųsi atitaisyti ir kitas klaidingas informacijas apie lietuvių.

Pranešta, kad Šokių šventės proga Centro valdyba Chicagoje ruošia šokėjams susipažinimo vakarą ir šokius rugsėjo 4 d. Jaunimo centre, Chicagoje.

Dažnai keliamas klausimas, kaip įjungti trečios ir ketvirtos kartos lietuvių studentus į mūsų veiklą. Rugpjūčio mėnesį Pensilvanijoje vyksta "Lietuvių Dienos". Ten gyvena nepaprastai daug antrios ir trečios kartos studentų. ŠALSS skatina studentus ten apsilankyti. Centro valdybos atstovai dalyvaus "Lietuvių Dienose" su maža parodėle.

Susiorganizavus naujam studentų klubui, yra sunku susigaužyti ir susiorganizuoti. Kad pailgintume naujiesiems klubams susiorganizuoti, siūloma sudaryti "survival kit", kuriame būtų informacija, veiklos pavyzdžiai ir idėjos. Pasiūlymas buvo priimtas. "Ašis" yra vienintelis ŠALSS leidinys. Diskutuota ar "Ašis" spausdinti lietuvių ir anglų kalbomis. Galutinas sprendimas nepadarytas.

S. m. spalio mėn. 29-31 d.d., Centro valdyba Chicagoje ruošia Lietuvių — latvių studijų savaitgalį Jaunimo Centre, 5620 S. Claremont. Illinois Humanities Council paskyrė Šiaurės Amerikos ir Latvių studentų Sąjungoms 1590.00 dol. Savaitgalio pagrindinės temos bus "Dviejų kultūrų konfliktas" ir "Etninis švietimas". Visi studentai yra kviečiami ir raginami atsilankyti. Platesnės informacijos bus skelbiamos vėliau.

Nepamirškite dalyvauti ŠALSS metiniame suvažiavime Bostone, š.m. lapkričio mėn. 25-28 d.d.

MŪSŲ VEIKLA

● Pasaulio lietuvių jaunimo ketvirtosios kongreso organizacinis komitetas jau sudarytas. Šie asmenys sutiko talkininkauti: A. Šmitas — pirmininkas, V. Bartusevičius, Dr. G. Bauras, A. Hermanas, A. Luchas, R. Šileris, R. Zutauteitė. Šis komitetas susitiks su PLJS Valdybos pirmininke Gabija Juozapavičiute Frankfurte rugpjūčio 21 d. aptarti kongreso ruošos darbus bei pasidalinti nuomonėmis.

● Dar ne per vėlu užsiregistruoti PLJS Ryšių centro ruošiamai liuanistinė stovyklai, rugp. 15-27 d. d. netoli Kento valstybinio universiteto, Ohio. Dėl platesnių informacijų, kreipkitės:

PLJS Ryšių centras, 2422 West, Marquette Road, Chicago, IL 60629 tel.: (312) 476-0601.

● Po III PLJK visur steigiasi Lietuvių jaunimo sąjungos. Kolumbijos naują LJS valdybą sudaro šie asmenys: V. Slotkus — pirm., V. Vileikis — išninkas, N. Vileikytė — sekretorė, G. Gauričaitė ir A. Venclauskaitė.

● Melbourne, Australijos naują valdybą sudaro: B. Prašmutaitė — pirmininkė, P. Sadauskaitė — sekretorė, J. Sadauskas — išninkas, V. Aralė ir V. Žilinskis — nariai.

● Argentinoje birželio 19-20 d. d. įvyko suvažiavimas, kuriame buvo suorganizuota Argentinos LJS.

Egiptas, nors yra prie Sacharos smėlynų, bet nupirko smėlio iš JAV. Šis smėlis spinduliuojantis, galimas sekti specialiais aparatais.

ANT GINTARO LAIPTŲ

RASA JOVARAUSKAITE

SMELIO PILIS IR TU

Likau viena
Klajoti smėlio kopomis,
Gaudyti jūros bangas.

Užbaigsiu pradėtą smėlio pilį,
Kurios mano buvome
Karalius ir karalienė.

Pakils vėjas,
Atris didžiulę bangą,
Kuri mano smėlio pilį
Nuneš į jūros gelmes,
Ir aš nei to neturėsiu.

Gal, jeigu bėgčiau smėly paliktom mūsų pėdom,
Tave dar pagaučiau.
Gal vėjas mano dainą
Tau atneš,
Ir ji skambės tavo ausyse...

RAMI KLAJOSIU

Nušviesk man kelią
Į atvirą padangę
Ir atklok gintaro laiptus,
Kad galėčiau sekti juos.
Ieškodama sau pasakų šalies.

Štai prašvies diena
Saulėtekio raudonos spindulių šviesoj.
O naktis juoda —
Tiktai žvaigždynais apšviesta padangė.
Meilė ir džiaugsmas,
Šypsenos sudarys savaitės dienotvarkę.
Tada aš rami klajosiu,
Žinodama, kad nepaklysiu.

ANTRASIS Š. A. L. S. S. STUDIJŲ SAVAITGALIS

Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų sąjungos antrasis metinis studijų savaitgalis įvyko birželio 26-27 d. Kento valstybiname universitete, Kent, Ohio.

Programa prasidėjo anksti šeštadienio rytą. Pavalgę pusryčius, visi studentai skubėjo į Bowman salę pasiklausyti dr. Jono F. Cadzow paskaitos apie "Lietuvių emigraciją į Jungtines Amerikos Valstybes". Profesoriaus Cadzow ne tik supažindino klausytojus su pirmaisiais lietuvių ateiviais, bet pristatė ir šių dienų lietuvių, kurie nesirodo lietuviškame gyvenime, bet yra žymūs Amerikos visuomenėje. Po diskusijų dr. Glee B. Wilson pristatė temą: "Etninės studentų grupės universitetuose — rumunų patirtis". Dr. Wilson yra

aktyviai įsijungęs į rumunų tautinę veiklą. Jis dėsto universitete rumunų kalbą, veda rumunų studentų klubą ir dažnai keliauja į savo kraštą. Lietuviams studentams buvo labai įdomu palyginti jų ir mūsų kultūras. Dr. G. E. Wilson aiškino ir davė pavyzdžių kaip pasiekti pavergtos Lietuvos studentiją.

Pavalgę pietų, visi grįžo prie darbo. Pirmiausia dr. Cadzow aprodė Kento universiteto biblioteką, kurioje yra didelis lituanistinės medžiagos telkinys. Po to studentai diskutavo organizaciniais reikalais.

Netrukus atvyko kun. Leonas Zaremba su gerai paruošta pasakaita "Lietuviškosios parapijos svarba". Visi žinome, kad lietu-

(Nukelta į 5 pusl.)

Omahos Lietuvių studentų klubo sekretorė Rūta Jaudgytė Š.A.L.S.S. studijų savaitgalį

OMAHA KVICEIA STOVYKLON

Omahos studentės, grįžusios iš perleito ŠALSS suvažiavimo Montrealyje, nutarė įsijungti organizacijos darban. Nors Omaha yra tik maža lietuvių kolonija, toli nuo didžiųjų lietuvių centrų, bet Omahos lietuvių studentai, kiek galėdami, sumaniai veikia. Šiais metais Omahos lietuvių studentų klubas sunkiai dirbo, telkdamas finansus ŠALSS stovyklos ruošai. Darbas ne veltui. Rugpjūčio 1-8 d. netoli Omahos įvyks lietuvių studentų (460).

stovykla. Maloniai kviečiame visus JAV ir Kanados lietuvių studentus dalyvauti šioje stovykloje. Stovykla yra netoli Waterloo, Nebraska, prie Platt upės, JAV skautų stovyklavietėje. Stovyklos registracijos mokestis: 25.00 dol. Visos savaitės mokestis: 65 dol. Vienos dienos mokestis: 9.00 dol. Dėl platesnių informacijų kreipkitės į Danguolę Antanelytę, 6504 S. 43rd. Omaha, Nebraska, 68107. Telefonas (402) 733-